

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra řízení

Diplomová práce

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Bc. Zuzana Špalovská

© 2021 ČZU v Praze

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Zuzana Špalovská

Veřejná správa a regionální rozvoj – k. s. Hradec Králové

Název práce

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Název anglicky

Living as a reflection of social changes in a village

Cíle práce

Cílem práce je analýza přílivu nových obyvatel z důvodu velkého nárůstu bytové výstavby a vlivu na případnou sociální přeměnu vesnice. Důraz je kladen na porovnání způsobu života nových obyvatel, kteří doposud bydleli ve městech, se životem tzv. starousedlíků, jejich vzájemnou interakci, sociální vazby a ekonomické vztahy. Dále je cílem práce určit, zda a jak se promítlo zvýšení počtu nových obyvatel do života obyvatel v původní zástavbě a potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy.

Metodika

Empirická část výzkumu bude prováděna v obci Srch, která leží mezi Pardubicemi a Hradcem Králové. Jedná se o obec, která je umístěna v atraktivním prostředí s dobrou dostupností obou měst. Bude využito statistických dat ČSÚ a triangulace technik sběru dat – pozorování, polostandardizovaných a nestandardizovaných rozhovorů. Zkoumaná témata se budou týkat změn bydlení a jejich sociálního dopadu. Na základě výsledků empirického výzkumu dojde ke zhodnocení změn a případným námětům na zlepšení podmínek života v obci.

Harmonogram práce:

Březen 2020 – specifikace metodiky, stručný obsah teoretické části práce

Srpen – prosinec 2020 – zpracování teoretické části DP (úvod, popis metodiky, literární rešerše)

Červen – září 2020 – vlastní terénní šetření

Květen 2021 – zpracování a odevzdání empirické části v první verzi

Červen – srpen 2021 – finalizace diplomové práce vč. konzultací a zapracování připomínek

Září 2021 – odevzdání kompletní DP se zapracovanými připomínkami.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 stran

Klíčová slova

obec, venkov, bydlení, sociální změna, rozvoj obce

Doporučené zdroje informací

- FERENC, Kryštof, 2016. Analýza suburbanizace v kontextu příměstských vesnic: Analysis of suburbanisation in the context of suburban villages : zkrácená verze Ph.D. Thesis. 2., dopl. vyd. Brno: [Vysoké učení technické]. ISBN 978-80-214-5405-7.
- HNILÍČKA, Pavel, 2012. Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů : urbanismus do kapsy. 2., dopl. vyd. Brno: Host. ISBN 978-80-7294-592-4.
- HUBÁČEK, Ondřej, Lenka OPLETALOVÁ a Martin MATĚJŮ, 2009. Sociokulturní adaptace malých měst: kulturní a sociální změny v lokální společnosti 1992 až 2008. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-281-9.
- KLUFOVÁ, Renata, 2015. Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-733-1.
- KUBÁTOVÁ, Helena, 2016. Proměny příměstského venkova a venkovské každodennosti. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4996-8.
- MAJEROVÁ, Věra, 2000. Sociologie venkova a zemědělství. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit. ISBN 80-213-0651-3.
- SÝKORA, Jaroslav, 2016. Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016. Praha: Powerprint. ISBN 978-80-7568-004-4.
- SÝKORA, Luděk, ed., 2002. Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky. 2., dopl. vyd. Praha: Ústav pro ekopolitiku. ISBN 80-901914-9-5.
-

Předběžný termín obhajoby

2020/21 LS – PEF

Vedoucí práce

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 31. 3. 2021

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 31. 3. 2021

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 11. 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 27. 11. 2021

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala prof. PhDr. Ing. Věře Majerové, CSc. za poskytnutí mnoha důležitých rad a postřehů, ale zejména za trpělivost a vstřícnost. Ráda bych také poděkovala všem respondentům z obce Srch za jejich vstřícnost, ochotu a informace, které mi poskytli.

Bydlení jako obraz sociální přeměny vesnice

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá tématem bydlení jako obrazu sociální přeměny vesnice, porovnáním vesnice současné a vesnice tradiční se zaměřením na novou moderní výstavbu a s tím související sociální přeměnu z důvodu nárůstu nových obyvatel, kteří doposud bydleli ve městech, a jejich integraci v novém bydlišti. Cílem práce je analýza přílivu těchto nových obyvatel a vlivu na případnou sociální přeměnu vesnice. Důraz je kladen na porovnání způsobu života nových obyvatel se životem tzv. starousedlíků, jejich vzájemnou interakci, sociální vazby a ekonomické vztahy.

Klíčová slova: vesnice, obec, venkov, bydlení, proměna, rozvoj, Srch, život

Living as a reflection of social changes in a village

Abstract

The thesis deals with the topic of living as an image of the social change of a village, comparing the present and traditional village and focussing on a new modern housing construction and related to that social change caused by the increase of new inhabitants, who had been living in towns, and their integration in a new place of living. The paper aims to analyse the inflow of these new inhabitants and its influence on possible social change of the village. The emphasis is put on comparing the life of the new inhabitants with the life of so called old residents, their mutual interaction, social and economic relations.

Keywords: village, countryside, living, housing, transformation, change, development,
Srch, life

Obsah

1 Úvod.....	12
2 Cíl práce a metodika	14
2.1 Cíl práce	14
2.2 Metodika.....	14
2.3 Etika výzkumu.....	16
2.4 Terminologie	16
3 Vymezení venkova, typologie	18
3.1 Definice venkova.....	19
3.2 Definice venkovského regionu dle OECD a EUROSTAT	22
3.3 Definice venkovské obce.....	24
3.4 Typologie venkova	25
3.5 Vymezení venkova	28
3.6 Aktuální poznatky o postavení venkova	30
4 Socioekonomická situace venkova	31
4.1 Vybavenost.....	31
4.2 Hospodářství.....	31
4.3 Obyvatelstvo.....	31
4.3.1 Demografická situace a vývoj ČR	31
4.4 Historie sčítání lidu na území České republiky	32
4.4.1 Předchůdci moderních sčítání	32
4.4.2 Sčítání lidu - Rakousko-Uhersko v období 1868 – 1910.....	33
4.4.3 První sčítání československého lidu v roce 1921.....	35
4.4.4 Druhé Československé sčítání lidu v roce 1930	36
4.4.5 Československé sčítání lidu v roce 1950	37
4.4.6 Československé sčítání lidu v roce 1961	38
4.4.7 Československé sčítání lidu v roce 1970	39
4.4.8 Československé sčítání lidu v roce 1980	39
4.4.9 Československé sčítání lidu v roce 1991	40
4.4.10 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001	40
4.4.11 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011	41
4.4.12 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021	42
5 Vlastní práce – zvolená lokalita	45
5.1 Obecné informace, popis a historie obce Srch	45
5.1.1 Obecné informace	45
5.1.2 Statistické údaje	46

5.1.3	Popis a historie.....	54
5.2	Aktuální vybavenost obce.....	55
5.2.1	Občanská vybavenost	55
5.2.2	Technická vybavenost	59
5.2.3	Dopravní vybavenost.....	60
5.3	Činnost obce v dobrovolných svazcích obcí.....	60
5.4	Historie a příběh naší rodiny.....	60
5.5	Charakteristika zástavby v obci	62
5.6	Investice v obci	63
5.7	Lokální politické spektrum, volby v obci	64
5.7.1	Volby – zastupitelstva obcí.....	64
5.7.2	Volby – zastupitelstva krajů	64
6	Výzkumné metody a vyhodnocení výsledků.....	65
6.1	Vyhodnocení dotazníku	65
6.1.1	Vyhodnocení dotazníku – obecná data	65
6.1.2	Vyhodnocení dotazníku – spokojenost obyvatel	70
6.1.3	Celkové vyhodnocení	73
6.1.4	Zhodnocení hypotéz	75
7	Závěr	77
8	Seznam použitých zdrojů	78
9	Přílohy	81

Seznam tabulek

- Tabulka 1 - Definice venkovského regionu dle OECD a EUROSTAT
- Tabulka 2 - Definice venkova dle dohody mezi DG Regio a DG Agri a ČSÚ
- Tabulka 3 – Definice venkovského prostoru pro založení Místní akční skupiny
- Tabulka 4 – Definice venkova (venkovských obcí) dle OECD a EUROSTAT
- Tabulka 5 – Spolky, Sdružení, MAS
- Tabulka 6 – Místní akční skupiny ve venkovském prostoru
- Tabulka 7 – Kritéria vymezení venkovských sídel dle Perlína
- Tabulka 8 - Obyvatelstvo ČR podle velikostních skupin obcí v letech 1960–2019
- Tabulka 9 – Obecná charakteristika
- Tabulka 10 - Stav obyvatel k 31. 12. 2019
- Tabulka 11 – Pohyb obyvatel k 31. 12. 2019
- Tabulka 12 – Podnikatelské subjekty podle právní formy k 31. 12. 2020
- Tabulka 13 – Podnikatelské subjekty podle převažující činnosti k 31. 12. 2020
- Tabulka 14 – Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu
- Tabulka 15 – Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání
- Tabulka 16 – Obyvatelstvo podle věku
- Tabulka 17 – Obydlené byty podle právního důvodu užívání a počtu obytných místností
- Tabulka 18 – Domovní fond
- Tabulka 19 – Druhy pozemků
- Tabulka 20 - Obyvatelstvo obce Srch v letech 1971 – 2019
- Tabulka 21 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce
- Tabulka 22 – Rozpočtová data – souhrnný rozpočet
- Tabulka 23 - Aktuální sazby a poplatky
- Tabulka 24 - Kolik je Vám let?
- Tabulka 25 - Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?
- Tabulka 26 - Jak dlouho žijete v Srchu?
- Tabulka 27 - Jste nebo jste byl/a členem/členkou zastupitelstva?
- Tabulka 28 - Z jak velké obce jste se do Srchu přistěhoval/a?
- Tabulka 29 - Jaký byl důvod změny bydliště?
- Tabulka 30 - V jakém typu domu v Srchu bydlíte?
- Tabulka 31 - Považujete rodinné kořeny za důležité?
- Tabulka 32 - Kde jste bydlel/la před přestěhováním do obce Srch?
- Tabulka 33 - Co bylo pro Vás důležité při rozhodování o výběru obce Srch?
- Tabulka 34 - Využíváte Vy nebo někdo z Vaší rodiny místní prodejnu potravin COOP?
- Tabulka 35 - Využíváte městskou hromadnou dopravu?
- Tabulka 36 - Chodí vaše dítě/děti do zdejší mateřské či základní školy?
- Tabulka 37 - Chodíte na společné akce v obci?
- Tabulka 38 - Uvítal/a byste možnost pracovat přímo v katastru obce Srch?
- Tabulka 39 - Jak jste spokojen/a s občanskou vybaveností v obci Srch?
- Tabulka 40 - Jak jste spokojen/a s dopravní obsluhností obce Srch?
- Tabulka 41 - Jak hodnotíte možnost sportovního vyžití v obci?
- Tabulka 42 - Jak jste spokojen/a s technickou vybaveností obce Srch?
- Tabulka 43 - Jak byste hodnotil/a svůj životní styl v obci Srch?
- Tabulka 44 - Jak hodnotíte vzájemné vztahy obyvatel obce Srch?
- Tabulka 45 - Jak hodnotíte investiční akce realizované v obci Srch?
- Tabulka 46 - Našel/našla jste nové přátele mezi obyvateli obce?
- Tabulka 47 - Ovlivnila kvalitu Vašeho bydlení nová průmyslová zóna na západ od obce?

Tabulka 48 - Jak byste zhodnotil/a svůj aktuální život v obci Srch?

Tabulka 49 - Jaké oblasti by se podle Vašeho názoru měly v budoucnu zlepšit?

Seznam grafů

Graf 1 - Přírůstky a úbytky počtu obyvatel České republiky

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Obec Srch – letecký pohled

Obrázek 2 – Obecní úřad

Obrázek 3 – Základní a mateřská škola s tělocvičnou (po rekonstrukci)

Obrázek 4 – Intravilán obce – východní část

Obrázek 5 – Pohled na obec od lesa

Obrázek 6 – Naučná stezka Srch

Obrázek 7 – Mapa (situace obce)

Seznam použitých zkratk

COOP - Consumer cooperatives

COVID-19 - Koronavirové onemocnění

CRO - Centrální registr obyvatelstva

ČSFR - Česká a Slovenská Federativní republika

ČR – Česká republika

ČSÚ - Český statistický úřad

DG Agri – Generální ředitelství pro zemědělství a rozvoj venkova

DG Regio - Generální ředitelství pro regionální a městskou politiku

EK – Evropská komise

EU – Evropská unie

EUROSTAT – Statistický úřad Evropské unie

Kč – Koruna česká

M – Metr

MHD – Městská hromadná doprava

MMR – Ministerstvo pro místní rozvoj ČR

MŠ – Mateřská škola

NK – Nezávislý kandidát

NUTS - Nomenklatura územních statistických jednotek (Nomenclature d'unités territoriales statistiques / Nomenclature of Units for Territorial Statistics)

OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development)

OSN Organizace

OSVČ – Osoba samostatně výdělečně činná

OÚ – Obecní úřad

SK – Sportovní klub

SNK – Sdružení nezávislých kandidátů

Tis. – tisíc

ZŠ – Základní škola

1 Úvod

Sociální přeměna vesnice je velmi aktuální a zajímavé téma s mnoha dalšími souvislostmi, které si, dle mého názoru, zaslouží podrobnější průzkum. Dochází nejen k velkému vylidňování center měst a jejich rozpínání do prostoru, ale s tím i souvisejícímu extenzivnímu využívání okolní krajiny, likvidací polí, které dříve byly obhospodařovány. Dále dochází také k obrovské kulturní a sociální proměně vesnic samotných, kam se stěhuje velké množství lidí právě z měst. Jsou však vesnice na tyto nové obyvatele dobře připraveny? Některé lokality jsou již přesycené a poznamenané chaotickou výstavbou zejména v devadesátých letech 20. století, s postupem času se již toto přehodnocuje a je zde velká snaha o usměrnění suburbánního rozvoje a přehodnocení nabytých zkušeností. Stále je však znát zaostání za vyspělými státy Evropy, často chybí vůle a nástroje, které by toto podpořily. Ve světě jistě existují mnohem vážnější problémy v souvislosti s problematikou lidských sídel, avšak téma sociální přeměny je velmi osobní. Často je velmi těžké rozpoznat, kde má město své hranice, kdy se jedná o předměstí a kdy je to již vesnice.

Pokud však chceme hodnotit venkovský prostor, musíme zohlednit nejen dlouhodobý sociální a ekonomický vývoj vztahů, ale také aktuální rozdíly mezi konkrétními oblastmi. Zejména se jedná o rozdíly ekonomického rázu s vazbou na další případný rozvoj.

Rodinné domy a jejich výstavba se i v dnešní době těší velké oblibě, všichni lidé sní o dokonalém bydlení, které dům na venkově ve většině případů nejlépe splňuje. Vlastní dům s menší či větší zahradou bývá jedním s nejčastějších životních cílů současné české rodiny, která neváhá pro jeho splnění vynaložit vše. Často však do sebe zahleděná touha po vlastním bydlení tohoto typu nese velká rizika v podobě pohledu na okolní prostředí, nezájmu o zbytkové veřejné prostory a také nezájmu o ostatní spoluobčany.

Diplomová práce se ve své teoretické části zabývá vymezením a specifikou venkovského prostoru, dále komplexností tohoto prostoru a jeho další tvorbě. Teoretická část také analyzuje typ venkovské zástavby, otázku tvorby místa a problematiku plánů zástavby v návaznosti na prostorové rozpínání.

Praktická část diplomové práce je analyticky zaměřena přímo na situaci v obci Srch v Pardubickém kraji. Zde jsou využity informace z výzkumu dané obce, který proběhl formou pozorování, rozhovorů a osobního šetření v obci. Dále byly využity doplňující informace o obci a dané problematice, především relevantní elektronicky dostupné informace - zejména obecní zpravodaj, kronika obce Srch, úřední deska obce Srch a další důležité informace.

Práce si klade za cíl zjistit, jaké konkrétní důvody jsou předmětem stěhování z měst na venkov. Zejména odpovědět na otázky, jak moc, a jakým způsobem se změnil život vesnice jako celku, jaký vliv má na to velký nárůst nových obyvatel, a zda tito lidé mění svůj životní styl právě v důsledku změny bydlení. Dalším cílem je zhodnotit kvalitu života ve vybrané obci, možnosti jejího dalšího rozvoje, a zda výrazné navýšení počtu obyvatel ovlivňuje její další sociální, kulturní a ekonomický rozvoj. Otázkou také zůstává, jak příliv nových obyvatel ovlivňuje současný život obyvatel původních.

Na základě uskutečněného výzkumu práce detailněji porovná způsob života obou skupin obyvatel obce, a to jak původních obyvatel (tzv. starousedlíků), tak obyvatel nových. Práce zanalyzuje fungování sociálních vztahů mezi obyvateli, jejich vzájemné soužití a vazby v důsledku velké socio-demografické přeměny vesnice.

Závěr práce bude obsahovat syntézu výsledků realizovaného výzkumu a odpovědi na stanovené výzkumné otázky.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem práce je analýza přílivu nových obyvatel z důvodu velkého nárůstu bytové výstavby a vlivu na případnou sociální přeměnu vesnice. Důraz je kladen na porovnání způsobu života nových obyvatel, kteří doposud bydleli ve městech, se životem tzv. starousedlíků, jejich vzájemnou interakci, sociální vazby a ekonomické vztahy. Co vede obyvatele ke stěhování na venkov? Zajímá mě také, jak nová situace v obci ovlivňuje směr jejího dalšího rozvoje, zda ovlivňuje místní samosprávu. Dále je cílem práce určit, zda a jak se promítlo zvýšení počtu nových obyvatel do života obyvatel v původní zástavbě a potvrdit nebo vyvrátit stanovené hypotézy.

2.2 Metodika

Pro svůj výzkum jsem si vybrala obec Srch, kde došlo k velkému nárůstu výstavby a přílivu nových obyvatel. Tato obec leží mezi dvěma podobně velkými krajskými městy, od Pardubic je vzdálena severním směrem 6 km a od Hradce Králové 14 km. Poloha obce mezi Pardubicemi a Hradcem Králové přilákala a stále láká občany z poměrně širokého okolí k výstavbě rodinných domků, počet obyvatel neustále roste. Toto téma je mi velmi blízké, neboť i já jsem původně žila v Hradci Králové, poté i v Pardubicích, a následně jsem se přestěhovala právě do obce Srch, kde jsem již 13. rokem. Toto téma bylo pro mě při úvahách nad mou budoucí diplomovou prací velmi blízké, navíc se jedná o obec, která je umístěná v atraktivním prostředí.

Pro teoretické cíle práce jsem zvolila metodu řešerše odborné literatury a dostupných online zdrojů na internetu, které měly vazbu na toto téma a byly pro dosažení cíle přínosné. Dále jsem využila statistickou databázi Českého statistického úřadu, která disponuje množstvím potřebných zdrojových dat, která byla podrobena následné analýze, jejímu zpracování a prezentaci v textové části. Pro část praktickou jsem původně plánovala využít online dotazníku, nakonec jsem však z důvodu obav o nízkou návratnost, nedostatek flexibility a nižší vypovídající hodnotu od této metody ustoupila, a zvolila tyto metody:

- zúčastněně pozorování – spočívá v přítomnosti výzkumníka ve výzkumné skupině, v tomto případě především ve zvolené obci Srch,
- neřízené rozhovory – bez struktury, volný výběr témat i způsobu dotazování, prostředky a způsoby, jak se k cíli dostat, nejsou dány;

- položité rozhovory – jsou postaveny zejména na předem připravené kostře otázek a na možnosti navazující volné diskuse a otázkách doplňujících.

Rozhovory jsou alternativní možností sběru, kde se jako výhoda jeví právě flexibilita a návratnost. Jako výhodu vidím i větší komplexitu otázek, jako výzkumník jsem v přímém kontaktu s respondenty. Nevýhodou může být nedostatek anonymity, je zde nutné se proto zabývat též etikou výzkumu. Nelze opomenout také vyšší časovou náročnost, zpracování odpovědí nelze automatizovat.

Podle Průchy „v odborné terminologii má termín „výzkum“, respektive „vědecký výzkum“ přesně definovaný význam.“¹

Podrobněji charakterizuje tento pojem P. Gavora, nejvýstižnější je asi tato definice: „*Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice vědomostí lidstva. Výzkumem se potvrzují či vyvracejí dosavadní poznatky, anebo se získávají nové poznatky*“.²

Komplikací byla aktuální a již delší dobu přetrvávající epidemiologická situace z důvodu onemocnění COVID-19, která s různými obměnami trvá již od března 2020. Bylo nutné tedy počkat na dobu, která rozhovory umožní, z tohoto důvodu došlo k časové změně původně plánovaného harmonogramu a výzkum proběhl v období červen – září 2020. Ačkoli v obci žiji, nikdo z místních obyvatel o mém záměru dělat výzkum předem nevěděl, měla jsem však výhodu, že spoustu obyvatel znám a mohu je tedy lépe oslovit. Výběr respondentů byl nahodilý, avšak důraz jsem kladla na různorodost a co nejširší spektrum. Rozhovory byly realizovány jak s novými obyvateli obce, tak i se starousedlíky. K získání doplňujících informací o obci a dané problematice jsem využívala především relevantní elektronicky dostupné informace, jednalo se zejména o obecní zpravodaj, kroniku obce Srch, úřední desku obce Srch a další důležité informace.

Před zahájením samotného výzkumu jsem velmi zvažovala, jakým způsobem výzkum v obci Srch pojmout, jak na obec nahlížet. Při pohledu zvenčí lze Srch rozdělit na starou část (střed obce) a části nové (okrajové části obce na východní a západní straně). Přiklonila jsem se však pro holistický přístup a na obec jsem nahlížela komplexně a také k tomu tak přistupovala. Práce proto není pouhou analýzou tzv. „satelitního“ městečka, ale analýzou obce jako celku. Pro potřeby výzkumu samotného jsem však tyto hranice přeci jen ponechala a využila je pro hledání

¹ PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7. S. 14

² PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7. S. 14

sociokulturních změn v obci Srch v posledních letech. Fungování sociálních vztahů v obci jsem posuzovala z několika úhlů pohledu. Nejprve jsem se věnovala sociálním vztahům, které nejvíce charakterizují vzájemné soužití obyvatel staré části obce, následně jsem se zaměřila na sociální vztahy v částech nových. Závěrem je pak analýza vzájemné interakce obyvatel obou částí obce.

Dle mého názoru je téma sociální přeměny vesnice velmi aktuální, a to jak v rámci České republiky, tak i v rámci Evropské unie.

2.3 Etika výzkumu

V průběhu výzkumu a také i během psaní diplomové práce jsem se také zabývala etickými aspekty výzkumu. Podle Giddense „všechny výzkumy týkající se lidí, a to nejenom v sociologii, mohou přinášet etická dilemata“³. Při výzkumu jsem taková dilemata také musela řešit, neboť obec Srch není fiktivní obcí, ale reálnou českou vesnicí. Dalším aspektem je komparace a konfrontace jednotlivých názorů původních obyvatel a obyvatel nových částí vesnice.

Před započítím samotného rozhovoru jsem respondenty ujistila, že jejich odpovědi budou sloužit pouze pro potřebu tohoto výzkumu a pro vypracování této diplomové práce. Nikomu z respondentů způsob vedení rozhovoru nevalil, k čemuž napomohla také i skutečnost, že rozhovory byly anonymní. I tak jsem byla několikrát upozorněna, abych určité části těchto rozhovorů dále neprezentovala, bylo by to v rozporu se zájmy respondentů. I z tohoto důvodu jsem se rozhodla, že ve své práci nebudu uvádět osobní data těchto osob a použiji pouze odkazy s číselným označením – respondent č. 1, 2, 3, atd. I tak jsem byla často na vážkách, jakou citaci při prezentaci výsledků zvolím, neboť bylo jasné, kdy se jedná o odpovědi respondenta ze staré části obce a kdy z části nové. I z tohoto důvodu jsem musela někdy volit mezi uvedením mírnější či více konfrontační výpovědi, kdy jsou sice obě možnosti celkem totožné obsahem, ale liší se formou vyjádření. Právě z etického hlediska jsem raději volila odpovědi umírněnější, abych předešla případnému vyvolání konfliktů nebo sporů.

2.4 Terminologie

Zde si dovoluji předložit termíny, které byly v analytické části diplomové práce použity, abych zlepšila orientaci v této práci.

³ GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Jan JARAB. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4. S. 524

Starousedlíci, původní obyvatelé obce

Tyto termínu jsou použity pro identifikaci obyvatel, kteří žijí v původní části obce. Člověk usazený, žijící v obci většinou od svého narození. Obyvatel, který se v obci trvale usídlil již před dlouhou dobou.

Noví obyvatelé obce

Tímto termínem jsou označováni obyvatelé nových částí obce s novou bytovou výstavbou, kteří v obci žijí ve srovnání se starousedlíky nepoměrně kratší dobu, nemají v obci kořeny. Spojení těchto obyvatel s obcí je většinou velmi krátké, často neznají historii daného místa.

Satelit

Označení geografického typu pro nekoncepční vesničky satelitního typu, jedná se většinou o developerské projekty. Tyto tzv. satelity vznikaly zejména v 90. letech minulého století v blízkém okolí větších měst a lákaly k novému vlastnímu bydlení velké množství lidí a rodin. Tento trend je nyní již na ústupu. I nadále je však tento pojem hojně využíván jak u veřejnosti odborné, tak zejména u veřejnosti laické. Život v tomto typu bydlení může na první pohled vypadat krásně, ale může být velmi problematický a komplikovaný. Jedním z největších problémů je dojíždění do práce, ale často i mnohaletá exkluze (zejména žen) z pracovního a společenského prostředí. Mnoho rodin se vrací zpět do měst, aby si opět zachovaly svůj sociální a kulturní život. Nelze též nezmínit tzv. „syndrom zelených vdov“ a s tím související genderový rozměr v důsledku jakéhosi novodobého patriarchálního uspořádání. V České republice je tento problém komplikovaný i skutečností, že u těchto typů obydlí často chybí doprovázející výstavba infrastruktury.

3 Vymezení venkova, typologie

Většina z nás ví a umí si představit, co znamená pojem „venkovský“, dokáže to patřičně zařadit. Toto jakési intuitivní vnímání je však zcela rozdílné od terminologie, kterou používají demografové, geografové, ekonomové, politologové či další odborníci, kteří se touto problematikou zabývají v daném oboru, který reprezentují. Tuto problematiku je nutné i uchopit z pohledu čísel v návaznosti na různá politická rozhodnutí, alokaci finančních zdrojů, atd., což nám však nespécifikuje podstatu výrazu „venkovský“ jako takového, co tento výraz vlastně doopravdy znamená. Venkov má obrovské množství vlastností, které ani nelze žádným odborným způsobem kvantifikovat.

Pokud chceme vymežit venkov a venkovský prostor co nejjednodušeji, můžeme použít definici ze Sociologického slovníku, která k pojmu venkov uvádí: „*Venkov je prostor mimo městské osídlení, vyznačující se nižší hustotou obyvatel žijících především ve vesnicích, převážně zemědělskou produkcí spojenou se zvýšenou závislostí na přírodě, tradičním životním stylem, vyšší soc. kontrolou, menší soc. heterogenitou, sníženou profesní nabídkou*“.⁴

Skutečné vymezení venkova, venkovského prostoru a venkovských obcí je navázáno na různé přístupy a různé úhly pohledu. Existuje zde jakási nejednoznačnost vymezení, a to nejen na státní úrovni, ale i na úrovni nadnárodní. Důležité je také specifikovat, za jakým účelem je toto vymezení stanoveno. Venkov jako takový je složitý systém, který specifikujeme z hlediska prostorového a z hlediska společenského. Venkov není homogenní prostor, je to větší množství typů tohoto prostoru, které se vzájemně liší svým historickým vývojem, sociálním rozvojem a skladbou obyvatel. Co je však pro všechny typy venkovského prostoru v České republice společné? Dynamické změny v posledních třech desetiletích, hluboká vnitřní síla a vitalita svébytného prostoru se snahou o jakousi stabilizaci.

Pojem rurality má vazbu na různá spojení v oblasti venkova, specifikují ho pojmy jako např. neměstský, zemědělský, staromódní, idylický, přírodní, atd. Perlín uvádí, že z mnoha významů tohoto pojmu lze rozlišit především dva rozdílné typy přístupů:

- koncept, který odlišuje venkov jako charakteristický typ lokality – venkov jako „prostor“,

⁴ JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0. S. 215

➤ venkov jako sociální reprezentaci – venkov jako „reprezentující prostor“.⁵

V geografii se odlišuje „venkovský (rurální)“ od „městského (urbánního)“, což je zde opravdu historicky zakořeněné. Toto odlišné vnímání má vazbu na historickou minulost, kdy bylo nutné odlišit uzavřená města od otevřeného venkovského prostoru, tzn. chráněný prostor od prostoru nechráněného.

Venkov a jeho vnímání má již starověké kořeny, jak postupně vznikala sídla, vznikala i potřeba definovat prostor uvnitř měst. Vždy však byl pojem ruralita spojen také se sociálními, kulturními a morálními aspekty, venkovská sídla byly také symbolem útočiště. Venkov a život s ním spojený byl chápán jako jednoduchý s určitou nevinností a zemědělskou prací. Vždy zde však byla důležitá vazba na přírodu, půdu a zdroj potravin. S koncem 19. století roste tlak na depopulaci venkovských oblastí a s tím související expanzi oblastí městských. Tato situace však znamenala velký rozpor mezi tzv. idealizací venkova a realitou v podobě chudoby a sociálních nejistot. Lidé začali ve městech hledat uspokojivější životní podmínky a sociální jistoty.

Dle obecné definice můžeme venkov definovat jako prostor zahrnující nejen krajinu, ale i venkovská sídla. Je zde vzájemná interakce mezi nezastavěným územím a územím zastavěným, menší hustota prostoru i vazeb. Pro vymezení venkova je často kritériem hustota zalidnění, počet obyvatel na dané jednotce prostoru.

Z epistemologického hlediska je mnoho způsobů chápání venkova, mnoho kontextů a perspektiv. Rozlišujeme jeho chápání z mnoha hledisek – hlediska geografického, sociologického, politického, kulturního, akademického, mediálního a v neposlední řadě i hlediska laického reprezentujícího pohled obyčejných lidí, kteří na venkově žijí svůj každodenní život. Na pojem venkov je i dnes navázána asociace obrazu klidu, harmonického života, souladu s přírodou, přátelských sousedských vztahů, atd. Zakládají se však tyto představy na reálném základě? Není to jen naivní představa, jaký bychom si venkov a život s ním spojený přáli? Další otázkou zůstává, zda vůbec někdy takováto venkovská idyla vůbec existovala.

3.1 Definice venkova

Ve vazbě na sociální charakter kategorie "venkov", proměně jeho významu v závislosti na geografickém měřítku, sociální skupině, která ho definuje, čase a prostoru, nelze definici venkova nikdy definitivně uzavřít, toto téma bude vždy „živé“ a otevřené. Pokud však potřebujeme venkov

⁵ Ministerstvo vnitra ČR. *MVCR* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.mvcr.cz > soubor > perlin-pdf

definovat z důvodu praktického, musí být daná definice venkova specifikována tak, aby co nejlépe konkrétní účel naplnila. Existují však důvody, kdy definice musí být nastavena obecněji, aby byla použitelná pro širší soubor možností. Zde můžeme uvést např. definici mezinárodních organizací (např. OECD) či EK. Tyto definice se využívají zejména pro srovnávací účely a monitoring na úrovni státních celků. Tyto definice musí být alespoň do určité míry srovnatelné a využitelné pro soubor zemí, kde je rozdílná sídelní struktura či rozdílná dosažitelnost statických dat. V rámci tohoto souboru existuje i rozdílné chápání pojmů venkov či město, metropole, atd.

Chceme-li nadefinovat venkov ve vztahu ke konkrétnímu státu nebo případně k nižší územní jednotce (např. NUTS 3 kraj), je nezbytné postupovat tak, aby definice zohlednila specifika daného území – např. velikost a strukturu obcí, charakter (de)koncentračních procesů, skutečnou podobu obcí apod., ale zejména, jak je venkov v daném území konkrétně chápán, jaké jsou jeho definiční znaky.

Vymezení venkova je v České republice možné různými způsoby, které můžeme shrnout do tří základních přístupů, které se v praxi většinou prolínají:

1. implicitní přístup na základě platné legislativy,
2. pozitivistický ("statistický") přístup,
3. sociálně konstruktivistický přístup.⁶

Implicitní vymezení na základě platné legislativy lze považovat za přístup, který je založen na posouzení určitých ukazatelů - např. počet obyvatel, vždy má legislativní oporu. Primárně není vymezován venkov, ale město, za venkov je pak považován zbylý prostor mimo města.

Pozitivistický přístup je založen na předpokladu, že venkov lze vymežit na základě analýzy faktů, které jsou konkrétní a měřitelné, na základě konkrétních kritérií. Jsou stanoveny ukazatele s vypovídající mírou rurality daného geografického prostoru. Tento prostor je následně podroben rozboru ve vztahu k prostorovým jednotkám (územní jednotky NUTS). U pozitivistického přístupu používáme při vymezení venkova "tvrdá" data.

⁶ Ministerstvo pro místní rozvoj. *Mmr.cz* [online]. [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Mezi často používaná kritéria patří počet obyvatel obce či hustota osídlení. Např. Perlín uvádí:

„Při vymezení venkovských obcí jsou klíčové ukazatele, které popisují buď celkový počet obyvatel nebo ukazatele vztahující se k urbanistické nebo socioprofesionální struktuře obyvatel, kteří v takovém sídle bydlí. Při vymezení venkovského prostoru je možné více pracovat s hustotou zalidnění a tedy vztahovat počet obyvatel k celkové ploše spravovaného území. Z hlediska míry podrobnosti hodnocení je nutné jasně vymežit, zdali se jedná o národní či regionální kritéria vymezení nebo se jedná o reprezentativní typologie obcí na malém území.

Národní nebo regionální vymezení venkovských obcí musí vycházet z kvantitativních dat a vzájemně srovnatelných datových řad, zatímco kvalitativní soubor na vybraném malém počtu obcí bude zaměřený na sledování malé lokální skupiny sídel nebo obcí a může používat i další kritéria jako je urbanistická struktura, architektonická stavba, formy a typy komunikace obyvatel a jiné statisticky nesledovatelné údaje.

Při vymezení kategorií venkovských obcí lze velmi dobře použít ukazatel počtu obyvatel jako relativně dostupný, pravidelně publikovaný a jasně definovaný ukazatel.“⁷

Sociálně konstruktivistický přístup využívá skutečnosti, že u pojmu kategorie "venkov" se jedná o společenský výtvar v důsledku sociální konstrukce, také hranice venkov existuje pouze ve společenském diskurzu. V České republice je kategorie „venkov“ institucionalizována, je podkladem pro různé strategické dokumenty, koncepce, atd. Z výše uvedeného vyplývá, že na základě pohledu sociálně-konstruktivistického přístupu je považováno za venkov to, co za venkov primárně považuje většinová společnost, toto je přístup společensky nejobjektivnější. V praxi však nastává problém, při realizaci je nutné uskutečnit sociologická šetření a skutečně ověřit, který konkrétní geografický prostor je lidmi za venkov považován.

Venkov lze také vymežit a typologicky specifikovat podle polohy venkovských obcí, tato typologie vymezuje tři typy venkovských oblastí:

- příměstský venkov – venkovské oblasti v zázemí velkých měst ovlivněných převážně suburbanizací, tyto oblasti zaznamenávají výrazný nárůst své populace,

⁷ Ministerstvo vnitra ČR. *MVCR* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.mvcr.cz > soubor > perlín-pdf

- mezilehlý venkov – průměrně rozvinuté venkovské oblasti ve větší vzdálenosti od velkých sídelních center, ale s dobrým dopravním spojením, oblasti charakteristické velkým rekreačním potenciálem pro zázemí městských oblastí,
- odlehlý venkov – periferní venkovské oblasti řídce obydlené, méně či více izolované od spádových měst a hlavních dopravních sítí.

Při vymezování pojmu „venkov“ narážíme na potíže se stíráním významu a překrýváním pojmů „venkovský“ region, který nám vyjadřuje prostor či území, s pojmy „periferní“, „rurální“ či „marginální“, která asociují spíše význam okrajový, mezní, zemědělský, atd.

3.2 Definice venkovského regionu dle OECD a EUROSTAT

Při hodnocení je velmi důležité stanovení úrovně, kterou budeme používat. Pokud toto stanovení budeme příliš generalizovat, hrozí, že do venkovského prostoru budou zařazeny i obce, které venkovského charakteru nejsou. Jako příklad takového hodnocení lze uvést stanovení venkovského prostoru podle kritérií OECD a EUROSTAT, které bylo např. použito u programového dokumentu Program rozvoje venkova na období 2014 - 2020, kde za venkovské území (významně nebo převážně) bylo označeno celé území České republiky, vyjma hlavního města Prahy.

Tabulka 1 - Definice venkovského regionu dle OECD a EUROSTAT

- A. Převážně venkovské regiony – více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích (pro tento účel definované jako obce s méně než 150 obyvateli / km²)
- B. Významně venkovské regiony – ve venkovských obcích žije 15 – 50 % obyvatel
- C. Převážně městské regiony – ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel

	<i>počet ORP</i>	<i>obyvatelé ORP</i>	<i>% obyvatel ČR</i>	<i>výměra ORP (km²)</i>	<i>% výměry ČR</i>
A	190	7 947 810	75,45%	75 690,28	95,97%
B	11	784 303	7,45%	2 244,51	2,85%
C	5	1 800 657	17,10%	932,54	1,18%
celkem	206	10 532 770	100,00%	78 867,33	100,00%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Tabulka 2 - Definice venkova dle dohody mezi DG Regio a DG Agri a ČSÚ

- A. Řídce obydlené oblasti (alternativní název: venkovské oblasti) – více než 50 % populace žije ve venkovských buňkách sítě
- B. Střední hustota osídlení (alternativní název: města a předměstí) – méně než 50 % populace žije ve venkovských buňkách sítě a méně než 50 % populace žije ve velmi hustých klastrech
- C. Hustě osídlené oblasti (alternativní název: města / Urban / centra městských oblastí) – nejméně 50 % populace žije ve velmi hustých klastrech

	počet obcí	obyvatelé obcí	% obyvatel ČR	výměra obcí (km ²)	% výměry ČR
A	5 773	3 896 447	36,99%	67 653,05	85,78%
B	460	3 449 331	32,75%	9 096,20	11,53%
C	18	3 186 992	30,26%	2 118,08	2,69%
celkem	6 251	10 532 770	100,00%	78 867,33	100,00%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Tabulka 3 – Definice venkovského prostoru pro založení Místní akční skupiny

	počet obcí	obyvatelé obcí	% obyvatel ČR	výměra obcí (km ²)	% výměry ČR
obce do 25 000 obyvatel	6 206	6 357 103	60,36%	75 264,54	95,43%
obce nad 25 000 obyvatel	45	4 175 667	39,64%	3 602,79	4,57%
celkem	6 251	10 532 770	100,00%	78 867,33	100,00%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Tabulka 4 – Definice venkova (venkovských obcí) dle OECD a EUROSTAT

	počet obcí	obyvatelé obcí	% obyvatel ČR	výměra obcí (km ²)	% výměry ČR
obce s hustotou osídlení menší než 150 obyv./km ²	5 393	3 105 679	29,49%	64 513,03	81,80%
obce s hustotou osídlení větší než 150 obyv./km ²	858	7 427 091	70,51%	14 354,30	18,20%
celkem	6 251	10 532 770	100,00%	78 867,33	100,00%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Tabulka 5 – Spolky, Sdružení, MAS

	<i>počet obcí</i>	<i>obyvatelé obcí</i>	<i>% obyvatel ČR</i>	<i>výměra obcí (km²)</i>	<i>% výměry ČR</i>
<i>Místní akční skupiny (151 MAS)</i>	4 407	2 291 381	21,75%	54 680,91	69,33%
<i>Svaz měst a obcí ČR</i>	2 508	7 891 556	74,92%	40 569,46	51,44%
<i>Svaz měst a obcí ČR- obce do 25 000 obyvatel</i>	2 469	3 914 164	37,16%	37 315,64	47,31%
<i>Spolek pro obnovu venkova ČR</i>	695	584 782	5,55%	9 148,76	11,60%
<i>Sdružení místních samospráv ČR</i>	1 041	790 486	7,51%	11 113,70	14,09%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Tabulka 6 – Místní akční skupiny ve venkovském prostoru

	<i>počet obcí</i>	<i>plocha</i>
<i>Definice venkovského regionu dle OECD a EUROSTAT</i>	28,83%	72,74%
<i>Definice venkova dle dohody mezi DG Regio a DG Agri a ČSÚ</i>	58,81%	80,83%
<i>Definice venkovského prostoru pro založení Místní akční skupiny</i>	36,04%	72,65%
<i>Definice venkova (venkovských obcí) dle OECD a EUROSTAT</i>	73,78%	84,76%

Zdroj: Ministerstvo pro místní rozvoj. MMR.CZ [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

3.3 Definice venkovské obce

Ve výše uvedených odstavcích jsem se pokusila o definici venkova jako celku, nyní bych ráda vymezila definici venkovské obce jako takové, co se nám při pojmu venkovská obec vybaví. Nejčastěji to je zejména pojem obec, který se běžně užívá v naší společnosti, ale je především jako pojem jediný legislativně ukotven. Jedná se o zákon č. 128/2000, zákon o obcích (obecní zřízení), který byl přijat Parlamentem České republiky v roce 2000 a upravuje postavení, orgány a působnost obcí. Nahradil přechodí zákon České národní rady o obcích (obecní zřízení) v rámci rekodifikace správní reformy.

Dle citace zákona je obec základním územním samosprávným společenstvím občanů; tvoří územní celek, který je vymezen hranicí území obce.⁸

⁸ Zákony pro lidi. [Zakonyprolidi.cz](http://zakonyprolidi.cz) [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

Na základě naší legislativy označujeme jako obce všechna města i vesnice, a to bez ohledu na jejich velikost.

Legislativa i definice však mohou být značně statické a nezohledňují sociokulturní změny a dynamiku rozvoje sídel. Dále je zde také antropologické hledisko, na základě kterého bývá obec považována za jakýsi druh lokální jednotky, nejedná se však o jednotku uzavřenou. Na toto poukázal již sociolog Galla, který ve 30. letech 20. století realizoval studium Dolní Rovně. Galla ji popsal takto: „*Ves jako soubor společenských skupin, činností a výtvorů je jednotkou společenského celku, jenž je dále součástí širších společenských útvarů*“.⁹

Definování pojmu venkov však závisí na značné flexibilitě a hranicích konkrétních vědních disciplín, na jejichž základě venkov definujeme a také rozlišujeme mezi ním a městem.

3.4 Typologie venkova

Jak již bylo v této práci řečeno, většina z nás ví a umí si představit, co znamená pojem „venkovský“, dokáže to patřičně zařadit. Každý si však většinou představí trochu něco jiného, je to hodně subjektivní. Při této představě většinou upřednostňujeme skutečnost, jak známe venkov ze svého místa nebo okolí bydliště. Někomu se může vybavit zcela nová zástavba rodinných domů, někomu satelitní typ obydlí, jinému zástavba v klidné lokalitě uprostřed malebné přírody či shluk zemědělských usedlostí. K této různorodosti přispívá i fakt, že každá obec České republiky je originální a jedinečná. Ale i tak jsou oblasti, kde se obce více podobají a mají více společných znaků. Touto typologizací českého venkova se zabývá zejména Perlín. Jedná se náhled částečně zjednodušený. Perlín odlišuje 6 typů českého venkova:

- Venkov v bohatých zemědělských oblastech - tento druh venkova se podle Perlína nachází v oblastech s intenzivní zemědělskou výrobou. Patří se především Polabí, dolní Poohří, prostor Moravských úvalů a jihovýchodní část Moravy. Podle Perlína jsou tady venkovské obce větší, zemědělská půda totiž dříve byla schopna uživit větší počet obyvatel.
- Severní (bohaté) Sudety – tuto oblast Perlín vymezuje na základě historického osídlení německým obyvatelstvem podél severovýchodní a severozápadní hranice Čech. Tato oblast je podle Perlína charakterizována rychlou industrializací a s tím spojenou intenzivní urbanizací. Jiná však byla situace v západní oblasti

⁹ GALLA, Karel. *Dolní Rovně: sociologický obraz české vesnice*. Praha: Spolek Péče o blaho venkova, 1939. Knižovna Spolku Péče o blaho venkova

charakteristické velkými nalezišti uhlí. Tato skutečnost a s tím spojená těžba však s sebou nesla tzv. „vyuhlení“ - zničení více než 100 obcí a velkého počtu sídel.

- Jižní (chudé) Sudety – oblast podél jižní, jihovýchodní a jihozápadní hranice Česka. Tato oblast je sice také jako Severní Sudety odvozena od historického osídlení, ale její prostředí je rurální a cenné z hlediska přírodního prostředí. Charakteristickou pro tuto oblast je absence větších průmyslových zón.
- Vnitřní periferie – podle Perlína je toto tradiční venkovská oblast ve středních a vyšších polohách, která je charakterizována velkým množstvím malých vesniček s poměrně blízkou vzdáleností od sebe s nízkou občanskou vybaveností. Charakterizuje je také málo pracovních příležitostí, které se spíše nacházejí na vnějších hranicích těchto periferií a doprava tam je problematická.
- Moravsko – slovenské pomezí – specifické venkovská oblast na moravsko – slovenské hranici, která byla do roku 1992 před rozdělením Československa středem republiky. Přes toto území byla vedena většina spojů a linií, takže rozvoj mikroregionů a jednotlivých sídel byl dobře zajištěn. V důsledku rozpadu ČSFR došlo k ekonomické přeorientaci na Západ – zejména na Německo a začaly se projevovat jevy, které jsou typické pro periferní oblasti – zejména ztráta pracovních příležitostí a s tím související vyšší míra nezaměstnanosti.
- Suburbánní zóna – tento typ venkova se nachází v blízkosti velkých měst, ve větší míře se zde prosazují původně městské činnosti. Vesnice se rozšiřují, na jejich okraji rostou skupiny nových rodinných domů, které však již nemají charakter venkovského domu, jedná se o vily městského typu. Nejedná se o hospodářské objekty, mají funkci pouze obytnou. Tyto oblasti jsou postupně napojovány na síť městské technické infrastruktury a městskou hromadnou dopravu.¹⁰

Obec Srch bych dle této typologie aktuálně zařadila do suburbánní zóny. Zhruba 15 – 20 let zpátky by však dle mého názoru mohla být spíše v kategorii Venkov v bohatých zemědělských oblastech. Důvodem je velký rozvoj výstavby domů pouze s funkcí obytnou na okrajích obce. Na tomto příkladu je patrné, že český venkov nelze 100 % kategorizovat, je to složité, protože venkovské oblasti procházejí vývojem a mění se.

¹⁰ Ministerstvo vnitra ČR. *MVCR* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.mvcr.cz › soubor › perlin-pdf

Na rozdíl od venkova je město podstatně mladší sídelní útvar, je více heterogenní. Tento útvar je charakterizován vnějšími znaky (obsahující urbanisticko-technické parametry a znaky přírodní) a znaky vnitřními (sociální, demografické, ekonomické, kulturní a politické faktory). Neznalým pohledem by se mohlo zdát, že město bylo vždy ovládajícího charakteru, což není pravda. Historie nás však opraví, neboť v dobách feudalismu to byl právě venkov, který ovládal město. Ještě počátkem 19. století ve městech s více než 100 tisíci obyvateli žilo velmi málo obyvatel světa – pouze 2 %. Co se týká jejich počtu, bylo jich necelých padesát a tato velkoměsta byla spíše výjimkou.

Dnes je demografická situace jiná a postup je opačný – inovace a rozvoj postupují spíše z města na venkov, a ne opačně. Do jisté míry tu zůstala závislost na venkovu díky potravinám, ale i zde se situace díky vyspělé zemědělské technologii mění. Stačí mnohem méně pracovních sil v zemědělství a rodí se tedy nový vztah venkov – město. Vztah, kdy venkov hledá práci a uplatnění ve městě. Nejinak je tomu i v obci Srch, kde většina obyvatel v produktivním věku dojíždí za prací do města – jedná se buď o Pardubice či Hradec Králové. Nejen tuto problematiku dichotomie venkov versus město popisují i ve své práci.

Jako problematické se mi také jeví objektivní kvalitativní vymezení sociálních znaků. Dle mého názoru se v soudobé společnosti rozdíl mezi životem na vesnici a životem ve městě překrývají a částečně i stírají.

Za důležitý znak také považují předěl mezi exteriérem a interiérem dané oblasti. Ve městě se tento předěl může snadno smazávat, a to díky velkým veřejným budovám, obchodním centrům, atd. Z tohoto důvodu je i jiné vnímání biorytmů, vnímání dne a noci, vnímání ročních období. Na venkově je však tento biorytmus mnohem zřetelnější, počasí je více ovlivňující faktor.

Za další možnou dichotomii ve vztahu venkov – město je vztah obyvatel venkova - město či naopak město – venkov. Tato problematika je často doprovázena stereotypizací, což je pro českou společnost celkem příznačné.

Lze však zjednodušeně konstatovat, že venkovský život se městskému způsobu života neustále přibližuje. Tato skutečnost je ovlivněna nejen odklonem od zemědělství, ale zejména modernizací společnosti a snadného přístupu ke zdrojům informací.

3.5 Vymezení venkova

Venkov je prostor vymezený především kontinuálně, je to prostor, který zahrnuje nejen venkovská sídla, ale i okolní krajinu. Tento prostor se také vyznačuje integrací nezastavěných území, ale i integrací zastavěného území malých sídel. Venkov je charakterizován jakousi slabší intenzitou sociálních a ekonomických kontaktů a také menší hustotou interakcí mezi subjekty, které se v tomto prostoru pohybují. Konvenčním ukazatelem bývá hustota zalidnění, což znamená počet obyvatel na danou prostorovou jednotku – obvykle a nejčastěji 1 km².

Perlín při vymezení venkova a souborů venkovských sídel používá tato hlediska:

- Urbanistické – venkovské sídlo je charakterizováno typickou urbanistickou strukturou nízkopodlažní zástavby, vysokým podílem rodinných domů a zeleně v sídle a málo vyvinutou uliční sítí a dominujícím prostorem návsi – ta slouží jako společenské a kulturní centrum.
- Architektonické – venkovské sídlo je sídlo vyznačující se převažující nízkopodlažní zástavbou rodinných domů, které nemají tzv. parter (přízemí) sloužící ke službám či obchodní činnosti. Tyto domy jsou doplněny poměrně rozsáhlým hospodářským zázemím, které mělo původně zemědělskou funkci, ale nyní má využití provozní. Tradiční venkovský dům je typický oddělenou funkcí dvora a zahrady, jejich vymezením.
- Sociální – venkovské sídlo je charakterizováno užšími sociálními kontakty mezi jednotlivými obyvateli tohoto typu sídla, pro toto sídlo je také typická vzájemná participace a neformální sociální kontrola.
- Ekonomické – venkovské sídlo je sídlo s dominantní zemědělskou činností, výroba potravin je zde primární. Velký počet ekonomicky aktivních obyvatel tohoto sídla dojíždí za prací mimo sídlo.
- Historické sídlo má městské právo nabyté v minulosti, je na rozdíl od ostatních sídel městem, ty jsou vesnicemi. Patří sem např. i sídla s velmi malým počtem obyvatel, která nyní nemají ani legislativní statut obce.
- Administrativní sídla zahrnují ty obce, které jsou jako města definovány státem, mohou využívat městský znak a práva. Jedná se pouze o prestižní význam, nikoliv administrativní, atd.

- Statistické venkovské sídlo – toto sídlo je charakteristické tím, že jeho počet obyvatel je mešší než počet konvenčně stanovený.¹¹

Tabulka 7 – Kritéria vymezení venkovských sídel dle Perlína

urbanistická struktura	rozvolněná zástavby, zemědělský statek, rozsáhlé veřejné prostory, nízký podíl zastavěných ploch
architektonické znaky	nízkopodlažní zástavby, integrace obytné a dalších funkcí, absence nájemního bydlení, individuální výstavba
sociální znaky	konservatismus, tradicionalismus, sousedství, participace, kooperativnost, sdílení společné historie
ekonomické znaky	vyjíždka do zaměstnání, zaměstnanost v zemědělství, vyšší podíl samozásobitelství, kutilství
veřejná správa	označení obce, postavení obce ve struktuře veřejné správy
velikostní znaky	počet obyvatel, hustota zalidnění, rozloha, podíl zastavěné plochy

Nejen odborná literatura, ale zejména praxe však obsahuje další vymezení venkova či venkovských sídel, jsou to vymezení účelová.

V České republice je osídlení poměrně stabilní, datuje se až ke středověku a vznikalo postupně v návaznosti na kolonizaci tohoto prostoru. Historie zaznamenala různou dynamiku, např. v době 30ti-leté války velké množství sídel zaniklo nebo bylo zničeno vinou přechodu vojsk, ale mnoho jich také nově vzniklo. Nejvíce podstatné změny s sebou přinesl konec 2. světové války, zejména odsun německy hovořícího obyvatelstva.

V současnosti jsou pod pojem venkovský prostor zahrnuty obce s velikostí do 2 000 obyvatel, a dále obce s velikostí do 3 000 obyvatel, které mají hustotu zalidnění menší než 150 obyvatel na km². Takto pojatý a kategorizovaný venkovský prostor tvoří území 5 734 obcí, což představuje 79 % rozlohy státu. Na tomto prostoru žije 30 % obyvatel republiky. Co se týká dat, průměrná venkovská obec má velikost 11 km² a žije zde 550 obyvatel. Při porovnání s městským prostorem je hustota zalidnění venkovského prostoru devětkrát menší. Všeobecně lze říci, že český venkov je velmi rozmanitý, má demografický potenciál. Počet obyvatel na venkově se proměňuje.

¹¹ Perlín, R. (2009): *Vymezení venkovských obcí v Česku*. Deník veřejné správy. (online) dostupné z <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6384068>.

3.6 Aktuální poznatky o postavení venkova

Na základě šetření pracovníků regionálních pracovišť ČSÚ bylo uspořádáno velké množství dat o obyvatelstvu, jeho bydlení a zaměstnání, dále pak byla sumarizovány údaje o hospodářské struktuře v jednotlivých obcích. Tyto údaje o postavení venkova v kraji také umožnila srovnání jak mezi městem a venkovem, tak mezi kraji navzájem.

Aktuální poznatky o postavení venkova:

- od roku 2000 ubývá obyvatel v městském prostoru a přibývá obyvatel na venkově,
- nedošlo k potvrzení hypotézy, že je podíl zemědělské půdy vyšší na venkově než ve městě (tato úvaha neplatí v pěti krajích (jedná se o sever a východ Moravy + západ Čech);
- venkovské obyvatelstvo je mladší díky vlivu vyšší plodnosti žen a migračního přírůstku, ale zároveň i v důsledku vyšší úmrtnosti (nejvíce je to způsobeno onemocněním oběhové soustavy);
- potvrdila se hypotéza, že na venkově je nižší rozvodovost a více sňatků, tudíž se rodí méně dětí mimo manželství (výjimkou je Karlovarsko);
- menší nabídka pracovních míst ve venkovském prostoru má za důsledek nižší ekonomickou aktivitu obyvatelstva (jedná se zejména o osoby ve věku 55 – 64 let) a vede k vyšší míře nezaměstnanosti (především osob nad 50 let a žen);
- rozdíl mezi městským a venkovským prostorem se v ekonomické oblasti zmenšují v blízkosti velkých měst, tato oblast je charakteristická intenzivní bytovou výstavbou, na druhou stranu se ale tato suburbanizovaná území liší věkovou a vzdělanostní strukturou svých obyvatel od struktury obyvatel na venkově vzdáleném od hospodářských center, což je důsledek přírůstku stěhováním spíše mladších osob. V nejmenších sídlech dochází k navýšení podílu starších osob;
 - byly potvrzeny predikované výrazné rozdíly mezi venkovským a městským prostorem. Venkovský prostor však nemůžeme považovat za homogenní, existují zjevné rozdíly mezi oblastmi, které suburbanizovanými a oblastmi periferními.¹²

¹² Český statistický úřad. *CSU: Venkovy a venkované* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/postaveni_venkova_v_krajich_cr

4 Socioekonomická situace venkova

Při hodnocení socioekonomické situace venkova je nutné tuto problematiku rozdělit do tří tematických okruhů – vybavenost, hospodářství a obyvatelstvo, což je okruh z pohledu mé práce asi nejvýznamnější. Důsledkem narůstající diferenciaci obyvatelstva se také mění a zvyšuje rozmanitost nabídek bydlení, toto pak spolu s působením dalších vlivů způsobuje prohlubování procesu segregace. Tento proces může být částečně přirozený, avšak segregace, která je jeho důsledkem, je většinou proces negativní a často i problémový. Nabízí se nutková myšlenka, jaký bude další vývoj, co čeká nejmenší sídla.

4.1 Vybavenost

Vybavenost dělíme na tři základní kategorie:

- občanská - tržní a netržní zařízení služeb: školy, zařízení sociální péče, obchody a další služby,
- technická - vodohospodářská infrastruktura, zásobování plynem, elektrickou energií, likvidace komunálního odpadu, připojení k internetu,
- dopravní – komunikace, veřejná doprava.

4.2 Hospodářství

Podle metodiky je hrubý domácí produkt (HDP) peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území. HDP má vypovídající schopnost o výkonnosti ekonomiky, je to klíčový ukazatel vývoje národního hospodářství.

4.3 Obyvatelstvo

4.3.1 Demografická situace a vývoj ČR

Rozloha České republiky činí 78 866 km² s počtem obyvatel k 30. 9. 2020 10 707 839, k 30. 6. 2021 měla Česká republika 10 702 942 obyvatel. Všeobecná charakteristika země uvádí, že je obyvatelstvo uskupeno ve velkém počtu převážně malých obcí s relativně rovnoměrnou hustotou osídlení. Hlavní město Praha udává 1 321,5 tisíc obyvatel (stav k 30. 9. 2020), dalších 5 měst překračuje hranici 100 tisíc obyvatel.

Demografický vývoj byl v celém poválečném období nepravidelný, na čemž se podepsala vládní pro populační opatření, jedná se např. o zvýhodňování rodin s dětmi při přidělování volných bytů, prodlužování mateřské dovolené, zavádění zvýhodněných půjček pro novomanžele.

Po politických změnách v roce 1989 se ČR svými demografickými procesy na krátkou dobu přiblížila západoevropskému modelu, došlo k poklesu porodnosti, zvýšil se věk osob uzavírajících sňatek, došlo k navýšení věku ženy při prvním porodu a pro ženy byla také plně zpřístupněna řada nových antikoncepčních metod. Teprve v roce 2004 se plodnost opět navýšila a počet dětí narozených v ČR v jednom roce stoupl nad 100 tisíc. Toto zvýšení porodnosti a plodnosti způsobil fakt, že děti začala rodit početná generace narozená v 70. letech. Od roku 2010 se úhrnná plodnost držela kolem hodnoty 1,5 dětí na jednu ženu, následně plodnost postupně mírně narůstá (1,71 dětí na jednu ženu v roce 2019). Další změna se týká počtu dětí narozených mimo manželství, od 90. let tento počet výrazně vzrostl (v roce 2019 činil 48 %). U střední délka života (naděje dožití při narození) pozorujeme setrvale rostoucí trend; v roce 2019 činila 76,3 let u mužů a 82,1 let u žen.

Při stavu obyvatel vycházíme z dat získaných při sčítání lidu, tento stav je specifikován rozhodným časovým okamžikem, územím a dalšími tvrdými daty, např. pohlavím, věkem, rodinným stavem, vzděláním, atd. Sčítání lidu, domů a bytů se konají periodicky po 10 letech, poslední sčítání se uskutečnilo v roce 2021, aktuálně probíhá zpracování výsledků, takže při stavu obyvatel vycházíme z údajů sčítání předchozího. Sčítání lidu má velmi zajímavou historii a datuje se již od dob středověku.

4.4 Historie sčítání lidu na území České republiky

Sčítání lidu na českém území se datuje již k roku 1869, kdy bylo poprvé provedeno. Od vzniku samostatné republiky v roce 1918 bylo provedeno již celkem desetkrát – poslední nejaktuálnější, ale také nejmodernější sčítání bylo v roce 2021.

4.4.1 Předchůdci moderních sčítání

Sčítání lidu (označované také jako populační census, soupis obyvatelstva) řadíme k nejdůležitějším šetřením statistiky, protože nám zjišťuje aktuální údaje o stavu obyvatelstva k určitému časovému okamžiku a získávají se z území celého státu. Sčítání patří vůbec k nejstarším statistickým aktivitám, na našem území se tzv. soupisy obyvatel uskutečnily už ve středověku, kdy se prováděly k účelům vojenským a daňovým, ale zprvu zahrnovaly pouze část populace. Nejstarší

dochovaný soupis obyvatelstva na českém území je soupis majetku litoměřického kostela z roku 1058, který je zároveň součástí zakládací listiny knížete Svytihněva II. Velmi významným mezníkem je však datum 13. říjen 1753, tehdy byl vydán patent císařovny Marie Terezie o každoročním sčítání lidu, rok 1754 započal novou kapitolu v historii sčítání obyvatelstva v habsburské monarchii, sčítání se konalo poprvé a současně, ale i jednotně na celém území soustátí. Soupis obyvatelstva měl být nejprve proveden duchovenstvem podle farností, pak ale bylo rozhodnuto, že se uskuteční i sčítání zajišťované vrchností, a to souběžně, a bude rozšířen také o soupis domů, a dále o hospodářskou charakteristiku majitele domu. Toto sčítání vykonané v roce 1754 bylo opravdu mezním a výjimečným počinem. Předchozí soupisy z 60. let 18. Století nebyly moc úspěšné, i když poprvé zajišťovaly stanovení hustoty osídlení podle krajů, dále také poskytovaly některé další informace o sociálním složení obyvatel. Tyto údaje byly také často zkreslovány, na vině byly stoupající obavy obyvatel ze vzrůstu daní, odpor šlechty proti centralistickým snahám dvora, k čemuž se přidávala i církevní hierarchie.

Mezi další významné historická data patří rok 1777, ve kterém došlo k vydání nového konskripčního patentu, což byl základ dalších soupisů až do roku 1851, byly tam jen mírné odchylky a změny. V tomto období se zachycovalo přítomné obyvatelstvo, ale i nadále bylo detailnější třídění realizováno pouze u mužů, hlediskem bylo sociálního postavení a věk. Dalším posunem bylo založení tzv. populačních knih, ve kterých od 80. let 18. na panstvích (později pak v obcích) a městech byla podchycena zvlášť každá rodina se všemi svými členy domácnosti, dále byly zachyceny případné změny (úmrtí, narození atd.). Ohlašovací povinnost těchto změn měla hlava rodiny.¹³

Další významnou etapou byl rok 1869, který přijetím zákona v Rakousku znamenal obrovskou změnu v novodobých dějinách sčítání. Tímto zákonem bylo na počátku roku 1870 provedeno sčítání lidu, které znamenalo zachycení stavu k 31. 12. 1869.

4.4.2 Sčítání lidu - Rakousko-Uhersko v období 1868 – 1910

Sčítání, která se konala na území Rakousko-Uherska v období 2. poloviny 19. až počátku 20. století, měla za úkol a účel zjistit aktuální počet přítomného obyvatelstva, dále směry migrace obyvatel a podchycení významných strukturálních změn, které tehdy ve společnosti probíhaly.

¹³ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

Posléze měla tato sčítání sloužit k určení národnostní skladby jednotlivých míst a regionů. Tato skutečnost však obsahovala zjišťování etnické skladby obyvatelstva, nesla s sebou výrazné politické aspekty, a tudíž se stala hojně sledovanou a kontroverzní částí tohoto sčítání. Sčítání lidu v roce 1869 bylo uskutečněno na základě říšského zákona o sčítání, který byl vydán 29. března 1869. Tento zákon stanovil a ukotvil stálou desetiletou periodicitu sčítání. Výjimkou toho prvního se všechna následná sčítání měla konat pokaždé o půlnoci z 31. prosince na 1. ledna roku, který končil nulou. Toto zákonné ustanovení bylo závazné a používané až do samotného zániku Rakousko-Uherska.

Co se týče biologických znaků, obsahem sčítání u obyvatelstva to bylo zjišťování věku, pohlaví, ale i zaznamenání případných fyzických vad (např. slepota a hluchota podchycená v roce 1869) a vad mentálních. Co se týká společenských znaků, byly sledovány a zjišťovány údaje jako rodinný stav, státní příslušnost, ale i náboženské vyznání a obcovací řeč. V roce 1880 se k tomu přidružila i gramotnost osoby, která byla sčítána- tato osoba byla dotazována, zda je schopna čtení a psaní. Velmi opatrně, ale cíleně byla nepřímou mapována etnická skladba obyvatelstva, a to otázkou na obcovací řeč. Data sčítání také posloužila ke zjištění ekonomických znaků (došlo např. k dělení obyvatelstvo podle postavení v hlavním či vedlejším povolání, podle poměru k povolání, odvětví činnosti, subjektivního povolání, atd.).

K uskutečnění sčítání bylo pověřeno ministerstvo vnitra, sčítání samotné pak řídily okresní úřady a obecní úřady bylo odpovědné za sčítání na území jednotlivých obcí. Obecní úřady dále jmenovaly příslušné sčítací komisaře, mezi které patřili většinou učitelé nebo spolupracovníci těchto úřadů. Byla zohledněna etnické skladby obyvatelstva, podle převládajícího etnika se archy připravily v konkrétních jazykových mutacích.

S postupem času se významně měnil i způsob zpracování dat. Data ze sčítání z let 1869 a 1880 byly tříděny a následně sumarizovány ručně, cenzus z roku 1890 však znamenal skutečně zásadní zlom, bylo totiž poprvé využito elektrických třídících strojů systému Hollerith. Tyto stroje zrychlily zpracování sčítání, ale také umožnily i výrazné rozšíření třídění. Dále byly všechny výsledky rakouských sčítání vydány tiskem v rámci pramenných děl rakouské statistiky. Z důvodu nedostatku finančních prostředků se však některá vydávání zdržovala, část třídění se omezovala nebo dokonce vypouštěla úplně. Přesto byly tiskem vydány ty opravdu nejdůležitější části, obsahovaly i analytická zhodnocení.

Posléze byl z výsledků jednotlivých sčítání vydán podrobný statistický lexikon obcí, který pro každou obec uváděl základní údaje zahrnující počty domů a obyvatel, ale také i jejich národnosti a náboženství.

Rakouská sčítání v průběhu let 1890 – 1910 se zařadila mezi skutečně velmi dobře organizovaná a provedená sčítání své doby, a to zejména díky svému obsahu, své kvalitě zpracování a rozsahu všech publikovaných dat. Tuto kvalitu dokládá i skutečnost, že i nadále po rozpadu Rakousko-Uherska byly užití metody převzaty nástupnickými státy. To trvá dodnes, výsledky sčítání jsou velmi významným pramenem a zdrojem informací o obyvatelstvu středoevropského regionu na přelomu 19. a 20. století.¹⁴

4.4.3 První sčítání československého lidu v roce 1921

Poslední sčítání lidu, které se uskutečnilo před první světovou válkou, se na našem území konalo v roce 1910. Československá republika, která nově vznikla v roce 1918, však potřebovala mít co nejpodrobnější demografická data v souvislosti s nově vytvořeným státem. V roce 1919 došlo k založení Státního úřadu statistického a tento nový orgán byl pověřen celostátními statistickými šetřeními, kam patřilo i sčítání lidu a právem patřilo k nejdůležitějším. Podle monarchistické tradice se mělo konat v roce končícím nulou, tzn. v roce 1920, což však nebylo z mnoha důvodů možné. Mezi tyto důvody se řadily především dostatečné přípravy a v té době neujasněné hranice Československa. Situaci také komplikovala skutečnost, že nový zákon o sčítání lidu byl přijat teprve 8. dubna 1920. Tento zákon ukládal provést první československé sčítání lidu nejdéle do roka od jeho přijetí, sčítání se pak mělo dle anglosaské praxe opakovat každých pět let. Podle nového zákona č. 256/1920 Sb. se tedy první sčítání československého lidu uskutečnilo dne 15. února 1921. Obsah se sice lišil od předválečných sčítání, opět však byl proveden za obyvatelstvo přítomné, a nikoli obyvatelstvo bydlící. Důležitá byla zjišťovaná charakteristiku povolání obyvatelstva, ale je správné upozornit, že byla zjišťována ekonomická aktivita podle odvětví hospodářství a nikoli za klasické profese či povolání. Předmětem tohoto sčítání už nebylo zjišťování vedlejšího povolání a vlastnictví nemovitého majetku. Poválečné povolání bylo porovnáno s povoláním ke dni 16. červenec 1914, aby se zjistily a podchytily sociální a profesní přesuny mezi dobou předválečnou a dobou poválečnou.

¹⁴ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

Statistické zjištění národnosti obyvatelstva se považovalo za politicky nejdůležitější, toto zjištění mělo být potvrzením oprávněnosti vzniku samostatné Československé republiky. Na rozdíl od předválečného zjišťování národnosti na základě tzv. „obcovací řeči“ v rakouské části bývalé monarchie byla v nové republice přijata definice národnosti, podle které „národností jest rozuměti kmenovou příslušnost, jejímž vnějším znakem jest zpravidla mateřský jazyk“.¹⁵ Touto definicí mělo dojít k odstranění znevýhodňující definice národnosti pro české a slovenské etnikum určené podle „obcovací řeči“, což spíš nahrávalo německému jazyku. Toto také umožňovalo, aby se ke své národnosti přihlásili i Židé nebo Cikáni, kteří nemluvili hebrejsky nebo romsky. Otázka a definici „národnosti“ byly předmětem boje s reprezentanty československých menšin, dotkla se také i osob uvnitř českého a slovenského tábora. V té době sice byla oficiálně „československá národnost“, i tak však bylo možné zjistit samostatně a odděleně počet obyvatel české a slovenské národnosti. Toto sčítání umožnilo zjistit jinou důležitou kulturní charakteristikou, a to, zda jsou obyvatelé s náboženským vyznáním nebo bez vyznání. Výsledky tehdy potvrdily, že obyvatelé Československa a českých zemí se ve velké převaze hlásili k náboženskému vyznání a byli tak věrni některé z uznávaných církví.

Stejně jako sčítání předválečná, i nyní bylo o obyvatelstvo sčítáno s pomocí sčítacích archů pro každou domácnost. Jako největší obtíže srovnávacích analýz se ukázaly u porovnání povolání obyvatelstva, což se předpokládalo, neboť povolání bylo v předválečné době zjišťováno podle odlišných klasifikací než v roce 1921, a nezabránila tomu ani snaha o co možná největší návaznost na klasifikaci původní, rakouskou a uherskou.

Výsledky sčítání byly publikovány v sedmi svazcích edice Československá statistika a toto první československé sčítání bylo považováno za úspěšné nejen po stránce správnosti zjištění, organizace a úplnosti, zejména však bylo úspěšné z hlediska zpracování.

4.4.4 Druhé Československé sčítání lidu v roce 1930

V pořadí druhé československé sčítání lidu se mělo podle plánu a zákona č. 256/1920 Sb., konat již o čtyři roky později, a to v roce 1925. Nejen hospodářské důvody, ale zejména vliv praxe převažující ve většině zemí světa, což bylo pořádat cenzy s periodicitou deseti let, nakonec vedly ke skutečnosti, že byl přijat zákon č. 47/1927 Sb., na základě kterého bylo konání druhého československého sčítání stanoveno na den 1. prosinec 1930. Došlo také k rozšíření obsahu sčítání v několika směrech. Mezi nově zařazené znaky do sčítání patřilo šetření o minulém bydlišti

¹⁵ https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

sčítaných, pokud osoba nebyla již sečtena v obci svého narození jako „rodák“. Mezi další zjišťované skutečnosti patřilo místo, odkud se sčítaná osoba přistěhovala do bydliště, ve kterém byla nyní sčítána. Za nejvýznamnější údaj, který byl předmětem zjišťování údajů, byla považována plodnost žen. Výsledky sčítání lidu roku 1930 byly opět vydány v edici Československé statistiky, tentokrát v osmi svazcích. Zpracování údajů o bytech bylo předmětem samostatného svazku č. 107.

Dle zákona č. 47/1927 Sb., mělo být následující sčítání lidu provedeno v roce 1940. Tomu však bylo zabráněno, na čemž měli zásluhu čeští politici a demografové s odůvodněním nepřipravenosti a hlavně s úmyslem neposkytnout okupační mocnosti spolehlivé podklady pro válečné hospodářství na okleštěném území Protektorátu Čechy a Morava. Další, již poválečné soupisy sčítání lidu realizovaných v letech 46-47 v již obnoveném Československu představovaly pouze dílčí akce. Kompletní a úplné sčítání lidu proběhlo následně až v roce 1950.¹⁶

4.4.5 Československé sčítání lidu v roce 1950

Plnohodnotné sčítání po druhé světové válce se uskutečnilo 1. března 1950 s názvem „národní sčítání 1950“, současně byl proveden také soupis průmyslových, zemědělských a živnostenských závodů“. Toto sčítání bylo posledním československým sčítáním, které se zpracovávalo za tzv. přítomné obyvatelstvo. Toto sčítání bylo též nadlouho posledním sčítáním, při němž se zjišťovala příslušnost k církvi. Z důvodu politické situace byla otázka na náboženské vyznání opět zařazena až za mnoho desetiletí - při sčítání v roce 1991. Proti sčítání roku 1930 pak byla velkou změnou nová definice národnosti, podle níž se pojmem národnost rozuměla příslušnost k národu, s jehož sociálním, pracovním a kulturním společenstvím je sčítaný vnitřně spjat, a také se k němu i hlásí.

Sčítání bylo prvním na území Československa, které zahrnovalo v plném územním rozsahu sčítání domů a bytů, tehdy se však ještě nepodařilo vzájemné propojení získaných dat o obyvatelstvu a objektech bydlení. Výsledky sčítání byly publikovány postupně, neveřejnou formou a s omezeným počtem výtisků. Tiskem byly výsledky vydány až v období 1957 až 1958 - v nízkém nákladu ve 4 svazcích pod společným názvem „Sčítání lidu a soupis domů a bytů v republice Československé ke dni 1. března 1950“. Data sčítání 1950 byla odtajněna a pro veřejnost

¹⁶ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

uvolněna až v roce 1962. I přes složité podmínky, ve kterých bylo sčítání 1950 připraveno, a také přes vědomé nedostatky, jeho výsledky jsou opravdu cenné. Tyto výsledky jsou cenné nejen pro podchycení všech důsledků válečných a poválečných událostí, změnách počtu a složení obyvatelstva, ale jsou cenné zejména za získané informace o postižení odsunu německého a výměny maďarského obyvatelstva, reemigrace a přesídlení statisíců osob do pohraničí českých zemí.¹⁷

4.4.6 Československé sčítání lidu v roce 1961

Čtvrté sčítání lidu od vzniku samostatné republiky v roce 1918 se uskutečnilo 1. března 1961. Poprvé bylo provedeno zpracování cenzu ne za přítomné, ale za bydlící obyvatelstvo, a to dle koncepce tzv. cenzových domácností. Oproti předchozím rokům se poprvé zjišťovaly a následně zpracovaly údaje o dojížděci do zaměstnání mezi okresy, ale i o dojížděci i do větších měst. Takto získaná data cenzu za skutečně bydlící obyvatelstvo umožnila založení ročních bilancí obyvatelstva podle řady kritérií, která se pak takto vedla i posléze. V tomto sčítání se nově vyskytují čtyři kvalitativně nové rysy zpracování. Jednak došlo k převedení více než miliónu sčítacích lístků vyplněných osobami sečtenými v místě jejich dočasné přítomnosti do místa jejich trvalého bydliště. To současně umožnilo doplnění a zpřesnění zápisů ve sčítacích arších za osoby v době sčítání nepřítomné. Jednalo se sice o organizačně náročný postup ručního převodu sčítacích lístků formou tzv. meziokresní a mezikrajské burzy, ale i tak byl využitý i při sčítáních v následujících letech. Spolehlivější zápisy o bydlících osobách umožnily zjistit skutečné rodinné vztahy a strukturu rodin a domácností. Toto přesnější zpracování dat za bydlící obyvatelstvo umožnilo také zjistit a následně vyhodnotit údaje o dojížděci do zaměstnání, a to podle okresů, krajů a měst s 20 tisíci a více obyvateli. A v neposlední řadě byly podrobně zpracovány údaje o domech a bytech, jejich vybavení (kategorie) a velikosti, dále druhu domu, jeho stáří. Výsledky sčítání byly stejně jako v předchozích letech publikovány v roce 1965 ve 4 svazcích edice Československá statistika (Nová řada, skupina A – Pramenná díla) pod společným názvem Sčítání lidu, domů a bytů v ČSSR k 1. březnu 1961. Ve stejném roce ještě došlo k vydání publikace Vývoj společnosti ČSSR v číslech s podtitulem Rozbory výsledků sčítání lidu, domů a bytů, která obsahovala vyhodnocená data. Toto sčítání bylo právem považováno za nejlepší v

¹⁷ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

poválečné historii Československa, co se připravenosti, zpracování, dokumentace a využití analytiky.

4.4.7 Československé sčítání lidu v roce 1970

Další sčítání lidu se uskutečnilo 1. prosince 1970. Poprvé byl při tomto cenzu proveden i tzv. mikrocensus, který rozšiřoval údaje, které byly předmětem šetření, o výběrově zjišťované charakteristiky, zejména pak příjmy domácností. Ke zpracování výsledků došlo poprvé k využití velkokapacitního sálového počítače CDC 3300. Další novinkou bylo, že výsledky sčítání se zpracovávaly za tzv. základní sídelní jednotky (tj. lokality ve venkovském osídlení a urbanistické obvody ve vybraných městech). Mezi nově zjišťované znaky patřily rodné číslo, státní příslušnost a v rámci zjišťování dojížděky do škol a zaměstnání i vzdálenost, frekvence, doba a používaný dopravní prostředek. Mezi získaná data též patřily informace, zda je soužití cenzových domácností v jednom bytě chtěné či nechtěné, dále pak vybavení domácností některými předměty dlouhodobého charakteru užívání. Počítačové zpracování výsledků nově zajistilo bohatou publikaci údajů. V edici Československá statistika řada Sčítání lidu, pod společným názvem Sčítání lidu, domů a bytů k 1. 12. 1970, bylo tentokrát vydáno 7 republikových a 11 celostátních publikací xerografického charakteru. V roce 1975 vydal Federální statistický úřad publikaci Vývoj společnosti ČSSR v číslech, která obsahovala výsledky sčítání lidu, domů a bytů toho roku. Publikace obdobného typu byly vydány také národními statistickými úřady.¹⁸

4.4.8 Československé sčítání lidu v roce 1980

V pořadí čtvrté poválečné sčítání je datováno k 1. listopadu 1980. Údaje získané tímto sčítáním vedly k založení Centrálního registru obyvatelstva (CRO) při ministerstvu vnitra. Jinak sčítání probíhalo stejně jako to předchozí v roce 1970, inovací bylo pouze třídění základních sídelních jednotek podle typů a velikostí, směrové zpracování dat o dojížděnce do zaměstnání (předchozí pouze bilanční), a prohloubení dat o plodnosti žen. Pro zpracování výsledků sčítání byl nově využit sálový počítač Cyber 180, zkušenost předchozího cenzu byly zachovány. Zpracovaná data ve formě číselných kódů byla převedena systémem Videoplex 3, a to na magnetické pásky v tehdejších závodech Podniku výpočetní techniky, V době socialismu mělo vlastní počítače jen velmi malé množství státních podniků, těm zbývajícím služby zajišťoval právě Podnik výpočetní

¹⁸ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

techniky, který patřil na tehdejší dobu k nejlépe vybaveným. Po převodu dat byly provedeny logické kontroly a opravy, díky zpracování téměř všech dat na velkém počítači byly výsledky zpracování hotové v poměrně krátkém časovém období (cca 1,5 roku). Následovalo vydání výsledků sčítání jak v tištěné podobě, tak v plném rozsahu i na tzv. mikrofiších. V návaznosti na předválečnou tradici byla vydána i neprodejnou publikaci Sčítání lidu, domů a bytů 1980 – ČSR obsahující zpracované výsledky.

4.4.9 Československé sčítání lidu v roce 1991

Poslední sčítání lidu společné pro Československou republiku se uskutečnilo 3. března 1991. Ve vazbě na mezinárodních doporučení přijatých Evropskou hospodářskou komisí OSN došlo opět k zařazení otázky na mateřský jazyk a dotazu na trvalé bydliště v době narození sčítané osoby, zůstalo zpracování pouze za obyvatelstvo trvale bydlící. Velmi rychle se však v závěrečné fázi příprav sčítání, a to hlavně v obsahových a metodických změnách, promítla a odrazila měnící se společensko-politická situace po listopadu 1989. Došlo staronově k zařazení otázky na náboženské vyznání sčítané osoby do sčítacích tiskopisů. Výraznou změnou byl způsob zjišťování a zpracování ekonomické aktivity a společenské skupiny, změna byla i klasifikace národností. Údaje o národnosti nemusely být shodné se zápisem v občanském průkazu či jiném dokladu totožnost. Definitivní výsledky byly zpracovány ve výpočetním středisku Federálního statistického úřadu, a to zase na počítači Cyber 180. Postupně bylo vydáno celkem 1172 titulů obsahujících výsledky sčítání (z toho za ČR 848). Kromě těchto publikací bylo vydáno i velké množství datových a analytických prací obsahujících výsledky sčítání. Mezi velmi významné publikace patří Pramenné dílo.

4.4.10 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2001

V roce 2001 sčítání lidu, domů a bytů proběhlo v souladu s metodickými doporučeními OSN a statistického úřadu Evropských společenství – Eurostatu. Došlo k opětovné realizaci formou sebesčítání, nás formy tradiční, tj. každá osoba vyplňovala za sebe, za své rodinné příslušníky či za další osoby domácnosti příslušné sčítací tiskopisy. Sčítací formuláře rozdávali i následně přebírali zpět sčítací komisaři, kteří po převzetí vyplněných sčítacích tiskopisů provedli kontrolu vyplnění tiskopisů za přidělený sčítací obvod, zkompletovali vyplněný materiál za jednotlivé domy a připravili podklady pro tzv. předběžné výsledky sčítání. Následně byl zpracovaný podkladový materiál předán sčítacím revizorům, kteří provedli další následné kontroly odevzdaných vyplněných tiskopisů a pak je odevzdali na okresní pracoviště Českého statistického

úřadu. Tato pracoviště provedla sumarizaci předběžných výsledků za obce a okres. při sčítání v roce 2001 bylo obsahem 26 údajů o osobách, 18 údajů o bytech a bydlení a 12 údajů o domech. K tomuto sloužily tři formuláře: Sčítací list osob, Domovní list a Bytový list. Předmětem sčítání dále byly všechny domy určené k bydlení, resp. všechny byty (i neobydlené). Oproti cenzům v předcházejících letech se již některé údaje nezjišťovaly, a naopak se bylo dotazováno nové či nově formulované. K nově zjišťovaným údajům patřil dotaz na případné další zaměstnání sčítané osoby. Národnost i náboženské vyznání byly zjišťovány striktně deklaratorně, tzn., že občané se podle vlastního přesvědčení a svobodné vůle, a zejména v naprostém souladu s ustanovením Listiny základních lidských práv a svobod, mohli k této otázce vyjádřit. Zcela nově byl do formulářů zařazen dotaz na vybavení bytové domácnosti počítačem, ale již formuláře neobsahovaly otázky, které monitorovaly vybavenost domácností televizorem, mrazničkou, automatickou pračkou.

Zcela poprvé se data pořízená při cenzu zpracovávala optickým čtením, poté byly postupně zveřejňovány definitivní výsledky. Při zpracování údajů byla použita databáze Oracle, což bylo v souladu s celkovou koncepcí zpracování dat v Českém statistickém úřadě. Poté bylo zveřejněno velkého množství výstupů ze zpracovaných výsledků, které jsou k dispozici v tištěné i elektronické verzi a co v nejširším třídění a kombinacích.

4.4.11 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011

Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011 je zatím nejaktuálnějším sčítáním, u kterého máme zpracovaná data. Tomuto sčítání předcházela příprava, kterou bylo zkušební sčítání realizované v dubnu roku 2010. Přípravu, organizaci a samotnou realizaci sčítání, zpracování a zpřístupnění dosažených výsledků zajišťoval Český statistický úřad, a to na základě zákona č. 296/2009 Sb., o sčítání lidu, domů a bytů v roce 2011. Provedením terénních prací při sčítání byla subdodavatelsky pověřena Česká pošta, s. p. Toto sčítání s sebou neslo velkou řadu novinek v souvislosti s rozvojem informačních technologií, zohledněny byly také zkušenosti ze sčítání předchozích let.¹⁹

¹⁹ Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

4.4.12 Sčítání lidu, domů a bytů v roce 2021

Sčítání lidu, domů a bytů bylo zahájeno v sobotu 27. března 2021, ale tento začátek byl komplikován potížemi s informačním systémem. Ihned první den musel být tento informační systém na cca deset hodin odstaven, ale i přes tyto technické potíže se lidem hned na začátku podařilo odeslat 237 tisíc formulářů. U tohoto sčítání byl kladen důraz na možnost online sčítání, což se až v průběhu projevilo jako značná výhoda, neboť při přípravě nikdo nepředpokládal, že přijde pandemie koronaviru a obrovské komplikace s ní spojené. Samotnému sčítání předcházela informační kampaň, kterou Český statistický úřad zahájil v únoru 2021. Tato kampaň měla obyvatele České republiky teoreticky připravit na sčítání, ale zejména je přesvědčit, aby údaje vyplňovali formou internetové on-line možnosti, a ne formou tištěných dotazníků. Dle původního harmonogramu mělo on-line sčítání původně trvat do 9. dubna 2021 a následně se měly do 11. května sbírat zbývající údaje v terénu. Vzhledem k technickým komplikacím na začátku sčítání bylo online sčítání prodlouženo až do konce samotného sčítání, tedy do 11. května 2021. Během tohoto období bylo odevzdáno přes 4,2 milionu formulářů on-line, data tedy Českému statistickému úřadu elektronickou formou odevzdalo 87 % obyvatel České republiky. Kdo z respondentů se nezapojil elektronicky, musel vyplnit papírový formulář, a to v období od 17. dubna do 11. května 2021 poštou. Touto cestou bylo odevzdáno 795 tisíc papírových tiskopisů.

Účast na sčítání 2021 a vyplnění dotazníku buď online či papírovou formou byla povinná pro všechny osoby, které měly v České republice trvalý či přechodný aspoň 90denní pobyt, nebo azyl. Lidé ale nemuseli sčítat pouze sebe, byla zde možnost formulář vyplnit i za ostatní členy své domácnosti nebo osoby, které je případně požádaly o pomoc.

Sčítání samotné a publikace obdržených výsledků bude trvat několik měsíců, dle nastaveného harmonogramu by toto sčítání mělo probíhat do konce roku 2021. Zveřejnění výsledků je naplánováno na začátek roku 2022. Tento finální proces trvá delší dobu i kvůli skenování a digitalizaci formulářů odevzdaných respondenty listinnou formou, ověřování údajů a přiřazování dalších dat z administrativních zdrojů. Následně dojde ke smazání osobních dat ze všech formulářů, jedná se o důvěrná data, kam řadíme rodná čísla, čísla osobních dokladů, jména a příjmení. Výsledky sčítání lidu 2021 tedy nebudou obsahovat žádné konkrétní citlivé osobní údaje, aby se zabránilo jejich zneužití.

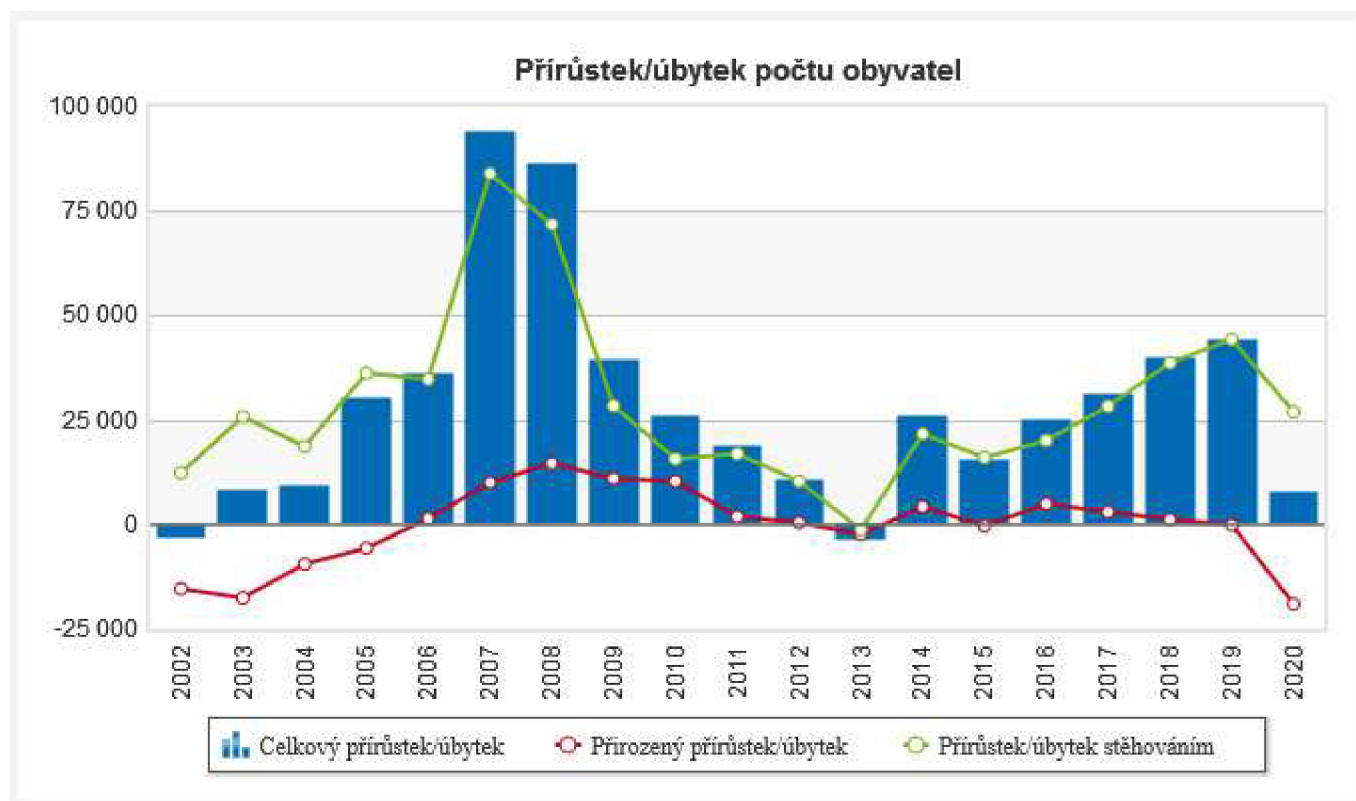
Tabulka 8 - Obyvatelstvo ČR podle velikostních skupin obcí v letech 1960–2019

Rok	Obyvatel celkem	V tom v obcích s počtem obyvatel k 31. 12. daného roku						
		–1999	2 000–4 999	5 000–9 999	10 000–19 999	20 000–49 999	50 000–99 999	100 000+
1960	9 659 818	3 982 000	1 238 000	765 389	662 324	793 261	511 641	1 707 203
1961	9 588 016	3 830 000	1 326 000	804 935	705 222	746 995	480 083	1 694 781
1962	9 621 808	3 795 000	1 335 000	792 738	737 585	762 070	492 522	1 706 893
1963	9 668 741	3 748 000	1 338 000	774 069	720 564	695 775	671 232	1 721 101
1964	9 730 019	3 635 000	1 387 000	798 283	758 712	660 349	753 765	1 736 910
1965	9 785 102	3 574 055	1 408 613	821 018	740 290	711 613	775 579	1 753 934
1966	9 826 188	3 543 950	1 373 230	846 965	754 316	746 669	791 694	1 769 364
1967	9 854 241	3 513 026	1 350 760	849 845	795 503	757 240	806 316	1 781 551
1968	9 877 632	3 463 580	1 330 732	843 667	794 316	769 401	819 418	1 856 518
1969	9 896 695	3 444 125	1 325 648	815 899	835 396	780 156	830 161	1 865 310
1970	9 805 157	3 410 027	1 313 246	794 569	838 277	785 571	825 585	1 837 882
1971	9 830 602	3 420 462	1 223 538	864 257	809 376	781 036	884 390	1 847 543
1972	9 868 379	3 408 842	1 208 556	830 885	830 553	820 925	905 802	1 862 816
1973	9 919 519	3 362 352	1 205 261	817 119	870 286	866 927	917 628	1 879 946
1974	9 994 761	3 303 448	1 207 841	804 240	902 363	899 188	931 534	1 946 147
1975	10 062 366	3 285 943	1 209 328	798 071	924 521	921 634	950 571	1 972 298
1976	10 128 220	3 090 913	1 215 190	813 767	913 776	1 035 945	1 049 071	2 009 558
1977	10 189 312	3 015 908	1 192 094	814 863	925 432	1 144 270	1 073 038	2 023 707
1978	10 245 686	3 101 080	1 239 785	856 041	1 007 136	987 530	1 015 896	2 038 218
1979	10 296 489	3 076 882	1 245 503	866 367	1 021 133	1 009 241	1 025 048	2 052 315
1980	10 326 792	3 022 275	1 252 765	883 296	1 041 173	1 032 783	1 031 461	2 063 039
1981	10 303 208	2 442 927	1 187 141	968 285	1 120 689	1 135 459	1 573 713	1 874 994
1982	10 314 321	2 416 333	1 184 561	973 132	1 130 129	1 147 760	1 580 614	1 881 792
1983	10 322 823	2 381 165	1 177 688	972 881	1 117 616	1 148 680	1 359 824	2 164 969
1984	10 330 481	2 375 200	1 185 330	980 962	1 091 311	1 158 910	1 366 788	2 171 980
1985	10 336 742	2 345 390	1 181 242	980 607	1 105 790	1 167 205	1 275 087	2 281 421
1986	10 340 737	2 242 990	1 173 413	971 180	1 140 705	1 226 163	1 190 547	2 395 739
1987	10 348 834	2 227 953	1 167 601	970 949	1 145 359	1 234 327	1 093 581	2 509 064
1988	10 356 359	2 207 494	1 166 884	963 849	1 141 177	1 261 771	1 096 563	2 518 621
1989	10 362 257	2 176 374	1 162 556	953 115	1 149 631	1 290 402	1 102 222	2 527 957
1990	10 362 740	2 188 833	1 133 331	968 348	1 080 162	1 355 591	1 003 667	2 632 808
1991	10 308 682	2 551 255	1 056 860	912 021	999 939	1 201 564	1 175 160	2 411 883
1992	10 317 807	2 600 854	1 034 653	925 288	951 353	1 218 034	1 172 918	2 414 707
1993	10 330 607	2 610 641	1 044 415	929 504	941 629	1 217 269	1 172 282	2 414 867
1994	10 336 162	2 613 758	1 055 242	935 404	932 168	1 218 316	1 168 758	2 412 516
1995	10 330 759	2 615 104	1 061 508	935 423	912 380	1 283 405	1 117 153	2 405 786
1996	10 315 353	2 613 442	1 064 576	924 792	921 963	1 281 345	1 112 972	2 396 263
1997	10 303 642	2 611 522	1 070 685	934 805	931 493	1 308 985	1 159 098	2 287 054
1998	10 294 943	2 619 723	1 075 632	933 113	930 271	1 303 356	1 255 407	2 177 441
1999	10 282 784	2 622 830	1 094 714	930 761	938 712	1 278 767	1 250 164	2 166 836
2000	10 272 503	2 631 088	1 103 786	927 445	956 548	1 251 991	1 244 013	2 157 632
2001	10 224 192	2 664 460	1 123 621	898 264	964 245	1 219 010	1 230 699	2 123 893

2002	10 200 774	2 664 620	1 128 463	901 819	960 364	1 212 325	1 222 334	2 110 849
2003	10 201 651	2 667 869	1 130 444	911 415	958 561	1 207 449	1 215 237	2 110 676
2004	10 206 923	2 680 225	1 118 996	931 316	955 665	1 251 756	1 158 849	2 110 116
2005	10 234 092	2 681 577	1 137 669	938 418	955 059	1 198 524	1 205 994	2 116 851
2006	10 266 646	2 699 872	1 131 464	946 064	963 941	1 246 674	1 156 045	2 122 586
2007	10 322 689	2 715 202	1 146 815	949 677	973 742	1 243 325	1 157 634	2 136 294
2008	10 429 692	2 731 918	1 178 408	962 305	979 726	1 244 461	1 061 260	2 271 614
2009	10 491 492	2 760 436	1 198 504	970 241	970 286	1 241 308	1 057 759	2 292 958
2010	10 517 247	2 784 117	1 216 997	959 904	968 611	1 184 765	1 103 955	2 298 898
2011	10 496 672	2 810 140	1 213 147	971 457	955 707	1 220 069	1 139 267	2 186 885
2012	10 509 286	2 811 517	1 244 880	961 301	953 242	1 214 150	1 134 519	2 189 677
2013	10 510 719	2 826 926	1 249 709	960 442	950 754	1 255 175	1 079 569	2 188 144
2014	10 524 783	2 831 431	1 255 275	965 176	970 898	1 281 209	1 027 160	2 193 634
2015	10 542 942	2 840 318	1 261 268	964 227	970 357	1 326 866	874 745	2 305 161
2016	10 565 284	2 840 194	1 268 678	984 418	959 460	1 322 959	873 307	2 316 268
2017	10 589 526	2 847 002	1 285 278	969 138	967 887	1 318 668	870 991	2 330 562
2018	10 626 430	2 859 973	1 276 788	999 919	978 308	1 295 296	869 578	2 346 568
2019	10 669 324	2 876 547	1 294 498	1 006 723	967 321	1 292 448	868 325	2 363 462

Zdroj: Český statistický úřad. CSU [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2019>

Graf 1 - Přírůstek a úbytky počtu obyvatel České republiky.

Zdroj dat: Veřejná databáze ČSÚ

5 Vlastní práce – zvolená lokalita

Vlastní práce je zaměřena na obec Srch, kterou jsem si vybrala pro svůj sociologický výzkum. Kromě prezentace demografických dat, statistických údajů a dalších dostupných informací jsem do diplomové práce zařadila i data osobní, vlastní zkušenost a subjektivní zhodnocení z pohledu obyvatele této obce, neboť zde se svou rodinou bydlím. Neubránila jsem se také malému porovnání se životem ve městě, odkud jsem se na venkov přistěhovala.

5.1 Obecné informace, popis a historie obce Srch

5.1.1 Obecné informace

Identifikační číslo organizace	00274283
Nezkrácený název	Obec Srch
Datum vzniku	01. 07. 1973
Druh řízení	Místně řízené
Druh účetní jednotky	Obce
Poddruh účetní jednotky	Obecní úřad obce, jež není obcí s rozšířenou působností ani pověřeným OÚ
Státní správa	Organizace nevykonává státní správu
Zdroj financování	Místní rozpočet
Číslo územní statistické jednotky (NUTS)	CZ0532
Klasifikace ekonomických činností (NACE)	84110
Kategorie počtu obyvatel	1 001 až 2 000
Počet obyvatel	1 659
Základní územní jednotka	575682
Sídlo	Pardubická 100, 533 52 Srch ²⁰

²⁰ Zdroj: Monitor. *Monitor.statnipokladna.cz [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/>*

5.1.2 Statistické údaje

Tato kapitola obsahuje vybraná demografická data o obci Srch a další důležité statistické údaje související s typologií venkova a obyvatelstvem.

Tabulka 9 – Obecná charakteristika

Obecná charakteristika	
Období	31. 12. 2020
Typ obce	.
Obec s rozšířenou působností	Pardubice
Pověřený obecní úřad	Pardubice
Pracoviště finančního úřadu	Pardubice
Katastrální pracoviště	Pardubice
Matriční úřad	Pardubice
Katastrální plocha (ha)	843,33
Počet katastrů	.
Počet částí obce	.
Nadmořská výška (m nad mořem)	235
První písemná zpráva (rok)	1436

Tabulka 10 - Stav obyvatel k 31. 12. 2019

Stav obyvatel				
Období	31. 12. 2019			
		Celkem	Muži	Ženy
Počet obyvatel		1 659	810	849
v tom ve věku (let)	0-14	339	164	175
	15-64	1 096	542	554
	65 a více	224	104	120
Průměrný věk (let)		38,9	38,3	39,4

Tabulka 11 – Pohyb obyvatel k 31. 12. 2019

Pohyb obyvatel			
Období	31. 12. 2019		
	Celkem	Muži	Ženy
Živě narození	12	4	8
Zemřelí	9	6	3
Přirozený přírůstek	3	-2	5
Přistěhovalí	49	22	27
Vystěhovalí	51	21	30
Přírůstek stěhováním	-2	1	-3
Celkový přírůstek	1	-1	2
Sňatky	7	.	.
Rozvody	5	.	.

Tabulka 12 – Podnikatelské subjekty podle právní formy k 31. 12. 2020

Podnikatelské subjekty podle právní formy		
Období	31. 12. 2020	
	Registrované podniky	Podniky se zjištěnou aktivitou
Celkem	443	275
Fyzické osoby	383	232
Fyzické osoby podnikající dle živnostenského zákona	336	190
Fyzické osoby podnikající dle jiného než živnostenského zákona	33	29
Zemědělství podnikatelé	13	13
Právnícké osoby	60	43
Obchodní společnosti	44	37
akciové společnosti	1	1
Družstva	.	.

Tabulka 13 – Podnikatelské subjekty podle převažující činnosti k 31. 12. 2020

Podnikatelské subjekty podle převažující činnosti		
Období	31. 12. 2020	
	Registrované	Podniky se
	podniky	zjištěnou aktivitou
Celkem	443	275
A Zemědělství, lesnictví, rybářství	23	21
B-E Průmysl celkem	73	51
F Stavebnictví	52	28
G Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel	84	42
H Doprava a skladování	14	6
I Ubytování, stravování a pohostinství	10	8
J Informační a komunikační činnosti	14	10
K Peněžnictví a pojišťovnictví	5	4
L Činnosti v oblasti nemovitostí	8	5
M Profesní, vědecké a technické činnosti	70	48
N Administrativní a podpůrné činnosti	12	7
O Veřejná správa a obrana; povinné sociální zabezpečení	4	2
P Vzdělávání	6	5
Q Zdravotní a sociální péče	.	.
R Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	15	10
S Ostatní činnosti	31	21
X nezařazeno	.	.

Tabulka 14 – Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu

Obyvatelstvo podle pohlaví a rodinného stavu				
Sčítání lidu, domů a bytů 2011				
		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		1366	679	687
z toho rodinný stav	svobodní, svobodné	539	291	248
	ženatí, vdané	673	335	338
	rozvedení, rozvedené	84	41	43
	vdovci, vdovy	70	12	58

Tabulka 15 – Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání

Obyvatelstvo podle nejvyššího ukončeného vzdělání				
Sčítání lidu, domů a bytů 2011				
		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo ve věku 15 a více let		1 095	534	561
z toho podle stupně vzdělání	bez vzdělání	2	1	1
	základní včetně neukončeného	149	62	87
	střední vč. vyučení (bez maturity)	296	177	119
	úplné střední (s maturitou)	336	132	204
	nástavbové studium	33	12	21
	vyšší odborné vzdělání	9	6	3
	vysokoškolské	232	127	105

Tabulka 16 – Obyvatelstvo podle věku

Obyvatelstvo podle věku				
Sčítání lidu, domů a bytů 2011				
		Celkem	muži	ženy
Obyvatelstvo celkem		1 367	680	687
z toho ve věku	0 - 14	272	146	126
	15 - 19	72	41	31
	20 - 29	156	69	87
	30 - 39	267	123	144
	40 - 49	202	104	98
	50 - 59	190	104	86
	60 - 64	72	33	39
	65 - 69	41	21	20
	70 - 79	67	29	38
	80 a více let	25	8	17

Tabulka 17 – Obydlené byty podle právního důvodu užívání a počtu obytných místností

Obydlené byty podle právního důvodu užívání a počtu obytných místností					
Sčítání lidu, domů a bytů 2011					
		Celkem	rodinné	bytové	ostatní
			domy	domy	budovy
Obydlené byty celkem		457	451	5	1
z toho právní důvod užívání bytu	ve vlastním domě	392	392	-	-
	v osobním vlastnictví	1	1	-	-
	nájemní	3	1	2	-
	družstevní	3	-	3	-
z toho s počtem obytných	1	7	6	1	-
	2	11	11	-	-

místností	3	50	47	3	-
	4	97	96	1	-
	5 a více	264	264	-	

Tabulka 18 – Domovní fond

Domovní fond					
Sčítání lidu, domů a bytů 2011					
		Celkem	rodinné	bytové	ostatní
			domy	domy	budovy
Domy úhrnem		468	466	1	1
Domy obydlené		418	416	1	1
z toho podle vlastnictví domu	fyzická osoba	399	399	-	-
	obec, stát	-	-	-	-
	bytové družstvo	1	-	1	-
	spoluvlastnictví vlastníků bytů	13	13	-	-
z toho podle období výstavby nebo rekonstrukce domu	1919 a dříve	19	19	-	-
	1920 - 1970	83	83	-	-
	1971 - 1980	49	48	1	-
	1981 - 1990	49	49	-	-
	1991 - 2000	53	53	-	-
	2001 - 2011	154	154	-	-

Tabulka 19 – Druhy pozemků

Druhy pozemků (ha)		
	31. 12. 2019	31. 12. 2020
Celková výměra	843,33	843,33
Zemědělská půda	490,62	490,8
Orná půda	414,19	411,53
Chmelnice	-	-
Vinice	-	-

Zahrada	32,1	35,19
Ovocný sad	-	-
Trvalý travní porost	44,33	44,08
Nezemědělská půda	352,71	352,53
Lesní pozemek	220,67	220,76
Vodní plocha	52,88	52,88
Zastavěná plocha a nádvoří	21,52	21,75
Ostatní plocha	57,63	57,14

Tabulka 20 - Obyvatelstvo obce Srch v letech 1971 – 2019

Rok	Stav 1.1.	Narození	Zemřelí	Přistěhovalí	Vystěhovalí	Přírůstek přirozený	Přírůstek migrační	Přírůstek celkový	Územní změna 1	Stav 31.12.
1971	507	3	7	28	13	-4	15	11	-	518
1972	518	5	3	14	10	2	4	6	-	524
1973	524	4	3	17	14	1	3	4	-	528
1974	528	7	9	8	11	-2	-3	-5	-	523
1975	523	9	8	10	19	1	-9	-8	-	515
1976	515	7	7	25	25	-	-	-	336	851
1977	851	19	12	37	31	7	6	13	-	864
1978	864	17	15	21	25	2	-4	-2	-	862
1979	862	15	13	23	23	2	-	2	-	864
1980	864	9	15	33	12	-6	21	15	-	879
1981	877	10	10	26	17	-	9	9	-	886
1982	886	10	18	27	39	-8	-12	-20	-	866
1983	866	10	10	45	39	-	6	6	-	872
1984	872	13	14	41	28	-1	13	12	-	884
1985	884	17	9	23	18	8	5	13	-	897
1986	897	13	13	32	11	-	21	21	-	918
1987	918	9	8	24	10	1	14	15	-	933
1988	933	11	10	14	7	1	7	8	-	941
1989	941	12	10	20	22	2	-2	-	-	941
1990	941	6	10	31	17	-4	14	10	-	951
1991	802	8	9	21	14	-1	7	6	-	808
1992	808	10	11	26	16	-1	10	9	-	817
1993	817	11	3	39	17	8	22	30	-	847
1994	847	6	2	31	12	4	19	23	-	870
1995	870	6	9	13	8	-3	5	2	-	872

1996	872	6	11	16	11	-5	5	-	-	872
1997	872	5	9	14	18	-4	-4	-8	-	864
1998	864	8	5	20	15	3	5	8	-	872
1999	873	7	9	26	9	-2	17	15	-	888
2000	888	8	15	21	13	-7	8	1	-	889
2001	903	13	8	35	18	5	17	22	-	925
2002	925	8	9	-	14	-1	-14	-15	-	910
2003	910	15	16	91	15	-1	76	75	-	985
2004	985	11	12	54	23	-1	31	30	-	1 015
2005	1 015	9	13	73	15	-4	58	54	-	1 069
2006	1 069	15	6	61	15	9	46	55	-	1 124
2007	1 124	16	5	52	22	11	30	41	-	1 165
2008	1 165	25	13	108	16	12	92	104	-	1 269
2009	1 269	15	9	79	34	6	45	51	-	1 320
2010	1 320	19	13	71	51	6	20	26	-	1 346
2011	1 343	15	5	73	35	10	38	48	-	1 391
2012	1 391	18	9	89	28	9	61	70	-	1 461
2013	1 461	14	13	85	31	1	54	55	-	1 516
2014	1 516	12	12	55	24	-	31	31	-	1 547
2015	1 547	14	13	53	47	1	6	7	-	1 554
2016	1 554	8	12	85	47	-4	38	34	-	1 588
2017	1 588	16	9	65	30	7	35	42	-	1 630
2018	1 630	23	8	52	39	15	13	28	-	1 658
2019	1 658	12	9	49	51	3	-2	1	-	1 659

Zdroj: Český statistický úřad. CSU [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2019>

Tabulka 21 – Výsledky voleb do zastupitelstva obce

Rok	počet volených členů zastupitelstva	kandidátní listina	počet volebních obvodů	okrsky	voliči v seznamu	volební účast v %	platné hlasy	hlasy v %
1990	9	Občanské fórum	1	2	558	80,27		90,20
		Nezávislí kandidáti						9,70
1994	9	Sdružení nezávislých kandidátů	1	2	648	78,24	3 933	100,00
1998	9	Sdružení NK	1	2	699	57,22	2 233	100,00

2002	9	Mgr. Jiří Rejl	1	2	773	61,33	222	5,66
		Sdružení nezávislých kandidátů					2 999	94,34
2006	9	SNK obcí Srch, Hrádek a Pohránov	1	2	880	48,07	3 101	100,00
2010	9	SNK obcí Srch, Hrádek a Pohránov	1	2	1052	70,15	3 823	48,78
		SNK pro Srch, Hrádek a Pohránov					4 014	51,22
2014	9	SNK pro Srch, Hrádek a Pohránov	1	2	1164	42,01	3 070	100,00
2018	9	SNK pro Srch, Hrádek a Pohránov	1	2	1217	42,24	3 483	100,00

Tabulka 22 – Rozpočtová data – souhrnný rozpočet

Data vycházejí ze závěrečných rozpočtů obce za roky 2017, 2018 a 2019. Částky jsou uváděny v celých Kč, vypočtené ukazatele jsou v celých Kč na 2 desetinná místa.

ukazatel	období			
	2017	2018	2019	2020
Příjmy celkem	29 849 302	31 845 209	35 235 639	27 805 266
Výdaje celkem	26 027 954	31 450 430	30 077 674	30 360 479
Saldo konsolidované	3 821 348,00	394 779,00	5 157 965,00	- 2 555 213,00

5.1.3 Popis a historie

Obec má poměrně dlouhou historii, první písemná zmínka se datuje již k roku 1436. Tato dnes moderní obec leží mezi dvěma podobně velkými východočeskými krajskými městy, od Pardubic je vzdálena severním směrem 6 km a od Hradce Králové 14 km. Jen pár kilometrů od obce je možné se napojit na dálnici D11 (tzv. hradecká dálnice), která je rychlou spojnici do Prahy. Poloha obce mezi Pardubicemi a Hradcem Králové přilákala a stále láká občany z poměrně širokého okolí k výstavbě rodinných domků, počet obyvatel neustále roste. K obci Srch patří i místní části Hrádek a Pohránov. Centrem obcí je Srch, kde je také sídlo obecního úřadu. Obce

dohromady čítají 1 659 obyvatel s celkovým počtem 630 čísel popisných (Srch 500, Hrádek 79, Pohránov 51).

Dominantou obce je kulturní památka – Studna pánů z Pernštejna, pocházející z roku 1515, kterou zde nechali postavit páni z Pernštejna. Z této studny byla podle legendy voda odváděna dřevěným potrubím (i pod řekou Labe) do kašny na pardubickém náměstí a do zámku. Mezi další zajímavé obecní památky patří památný strom, kterým je více než 330 let stará hrušeň obecná, což u tohoto druhu není běžné. Hrušeň je vysoká cca 3 m a roste zahradě domu č. 19 v Pohránovské ulici. Hrušeň má i svoje jméno a historii, místní obyvatelé jí říkají „Panchártkova“. Podle údajů z obecní kroniky se dozvíme, že hrušeň zasadil v roce 1689 sirotek Matěj na písčitém pozemku, který mu přidělila tehdejší obecní rada. Tento Matěj si tu postavil i malý domek a zřídil malé políčko, na kterém pracoval. Majitelé pozemku se sice měnili, ale hrušeň všechny přežila, a 7. dubna 2004 byla vyhlášena jako památný strom.²¹

Z obce je krásný výhled na zhruba jeden kilometr vzdálenou Kunětickou horu, která tvoří dominantu celého okolí.

Obec disponuje čtyřmi informačními kanály pro předávání zpráv a sdělení občanům. Za prvé jsou to www stránky (včetně automaticky zasílaných informačních mailů), za druhé veřejná místa, dále SMS systém a poslední je rozhlas, který byl vylepšen v roce 2021 díky aplikaci v mobilním telefonu. Zajímavostí je i využití obecního rozhlasu při tzv. umíráčku, kdy je po zvuku zvonu pracovnice obecního úřadu ohlašuje, kdo a v jakém dožitém věku právě zemřel.

5.2 Aktuální vybavenost obce

Vybavenost obce úzce souvisí s kvalitou bydlení v obci, má na ni vliv a slouží také kritérium hodnocení spokojenosti obyvatel, kteří v obci žijí. Nepřímo tak má i vliv na kladné hodnocení práce místního zastupitelstva, či je předmětem případné kritiky a zobrazí se nepřímo v komunálních volbách.

5.2.1 Občanská vybavenost

Jak již bylo uvedeno výše v této diplomové práci, mezi občanskou vybavenost patří tržní či netržní zařízení služeb, jako např. školy, zařízení sociální péče, obchody nebo další služby.

²¹ Obec Srch. *Kronika* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/kronika/>

Základní a mateřská škola

Škola má v Srchu dlouholetou tradici, první školní budova byla postavena již v roce 1804, a to na místě dnešní školy. Byla jednotřídní, celá dřevěná zakončená věžičkou se zvonkem. Škola od té doby stojí stále na stejném místě, jen prodělala několik změn. Roku 1871 povolila c. k. zemská školní rada zřídit zde trojtřídní školu. Přestavba byla ukončena za 10 let, ve škole se vyučovalo ve 4 třídách, bydlel zde řídící a 2 učitelé, ve škole byla dále i veřejná knihovna. V roce 1905 navštěvovalo školu kolem 250 dětí. Po 2. světové válce počet žáků klesal. Ve školním roce 1960/1961 se z Národní školy stala Základní devítiletá škola pro 1. až 5. ročník a školní rok 1974/1975 se na dlouhou dobu stal rokem posledním. Škola byla opět otevřena po 14 letech 1. 9. 1991 pod názvem Základní škola Srch se 3 postupnými ročníky.

V roce 1996 byla k budově školy připojena tělocvična a knihovna. V ZŠ se vyučuje v 1. – 3. ročníku s 30 žáky (dvoutřídní škola malotřídního typu), MŠ má 1 oddělení s 28 dětmi. Další rok se přidal k 3 ročníkům ZŠ ještě 4. ročník ZŠ. Od 1. 1. 2003 spojuje Základní škola a Mateřská škola Srch základní školu, mateřskou školu, školní družinu a školní jídelnu.²²

Za významný a důležitý považuji rok 2009, kdy došlo k příchodu nové ředitelky a s tím souvisí i velký rozvoj školy. Za největší úspěch považuji dosažení kompletního 1. stupně v roce 2012, škola již má 5 ročníků a děti ji tedy opouštějí před započítím stupně druhého. V září roku 2012 byla také slavnostně otevřena nová budova školy.

V zadní části budovy je moderní tělocvična, která byla přistavěna v roce 1996. Slouží též ke sportovnímu vyžití občanům a sportovním složkám obce. Pronájem však zajišťuje přímo obecní úřad.

Místní knihovna má od roku 2012 také nové moderní prostory, knihovna je součástí školní budovy s vlastním vchodem z ulice Na Kopečku. Provoz je ve čtvrtek s přestávkami od 7 do 19 hodin. V dopoledních hodinách je k dispozici pro žáky a děti školy, odpoledne pak pro veřejnost.

Ve škole je také dětem k dispozici široká nabídka kroužků a aktivit, tyto činnosti se velmi zlepšily právě s příchodem nové ředitelky v roce 2009. Škola dále organizuje různé mimoškolní akce a setkávání nejen žáků a rodičů, ale je přístupná i pro ostatní obyvatele. Díky tomu má velkou zásluhu na rozvoji sociálních kontaktů a vazeb v obci.

²² Základní škola a mateřská škola Srch. *Škola Srch* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <http://skolasrch.cz/>

Sportovní a volnočasové aktivity

Zájemci o sportovní vyžití využívají v Srchu tenisový kurt, multifunkční hřiště s umělým osvětlením, petanquové hřiště a hřiště s posilovacími prvky, v zimním období je možnost využít tělocvičnu, mezi oblíbené sportovní aktivity mezi občany patří badminton. Ve všech místních částech jsou instalována dětská hřiště s množstvím atrakcí. Místní fotbalové hřiště je zázemím pro místní fotbalový klub FC Titanic Srch hrající okresní přebor.

Volnočasové vyžití zajišťují spolky Sdružení dobrovolných hasičů, FC Titanic Srch (fotbal), Rybáři Srch, Sokol Srch, Sportovní klub (SK) Srch (pořadatel běžeckých závodů). Sportovní klub Srch je občanské sdružení, jehož hlavní náplní je účast na vytrvaleckých závodech, jedná se zejména o silniční a krosové běhy mnoha distancí (tj. od nejkratších vzdáleností až po maratón, ale i ultramaratón), dublonů (běh, kolo, běh), triatlonů (od sprinttriatlonu až po ironmana: 3,8 km plavání, 180 km kolo, maratón). Vyvrcholením běžecké sezóny pravidelně bývá oblíbený, a také vyhlášený Sršský maratón, který se koná vždy poslední sobotu v listopadu, je jedním ze dvou pořádaných maratonů na území Pardubického kraje.²³

Mezi další pravidelné akce, které obec pořádá, jsou zimní zájezdy na hory a zimní tábor pro děti v období jarních prázdnin, výlety do Prahy spojené s návštěvou divadla nebo muzea, či koncerty přímo v obci. V obci se také konají plesy, např. obecní či myslivecký, kterých se účastní nejen starousedlíci, ale oblibu si našli také u obyvatel z nové zástavby.

Velmi oblíbenými akcemi pro celé rodiny je příjezd Martina na bílém koni, společné rozsvícení vánočního stromu před školou či Vánoční jarmark a společné vánoční setkání občanů u rybníka. V obci také pravidelně již skoro 20 let probíhá charitativní Tříkrálová sbírka, kdy několik skupinek místních dětí v doprovodu dospělé osoby vždy vybralo několik desítek tisíc Kč. Charitativní aktivity jsou občanům obce velmi blízké, konalo se již několik akcí na pomoc handicapovaným spoluobčanům, kdy se finanční prostředky vybíraly např. na nákup invalidního vozíku či rehabilitace dívky po autohavárii, atd.

Mnoho zajímavých akcí se koná v tělocvičně (pravidelné sportovní lekce, sportovní turnaje o ceny) a na fotbalovém hřišti (např. Sršský slalom, memoriál Františka Češky, Čarodějnice, ukončení školního roku, ukončení prázdnin, atd.). Mezi obyvatele obce Srch patří velké množství profesionálních hráčů ledního hokeje hrajících nejvyšší extraligovou soutěž, řada z nich

²³ Obec Srch. *OBEC SRCH* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.obecsrch.cz

reprezentovala ČR na mistrovstvích světa v ledním hokeji, občané mohli díky tomu vidět na vlastní oči pohár pro mistry světa v hokeji v roce 2010.

Mezi pravidelné a velmi oblíbené akce patří fotbalové zápasy „Starousedlíci vs. náplavy“, které jsou nejen zdrojem zábavy, ale jedná se zejména o společnou aktivitu původních obyvatel obce a obyvatel z nové zástavby, které mají zábavnou formou velký vliv na budování vzájemných vztahů.

Obec Srch vydává již od roku 2011 Zpravodaj, který vychází 3x ročně v nákladu 670 výtisků. Zpravodaj je zdarma distribuován do všech místních domácností, pravidelně informuje nejen o všech výše uvedených akcích, ale také o investicích v daném roce, problematice s likvidací odpadů, dále obsahuje aktuální informace, společenskou kroniku, rubriku čtenářů, rubriku pro děti, krátké zprávy, atd. Svůj prostor ve Zpravodaji má i Základní a mateřská škola Srch.

Stručný přehled nejvýznamnějších akcí

- Dětský den
- fotbalové zápasy „Starousedlíci vs. náplavy“
- Hasičské závody
- Memoriál Františka Češky
- Příjezd Martina na bílém koni
- Rozloučení s prázdninami
- Rybářské závody
- Sršský slalom
- Turnaj v pétanque
- Tříkrálová sbírka
- Vánoční florbalový a badmintonový turnaj
- Vánoční jarmark
- Vánoční setkání u Bahýnka
- Vysílačkiáda²⁴

Mnoho akcí (zejména těch ve vnitřních prostorách) však vzhledem k epidemiologické situaci v posledním období nebylo realizováno.

²⁴ Obec Srch. *Volný čas* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/volny-cas/>

Obchodní prodej a služby

Velkým přínosem nejen pro starousedlíky, ale i nové občany je prodejna Jednota, spotřební družstvo v Pardubicích – COOP, které na poměrně malé podlahové ploše disponuje bohatým sortimentem potravin a drogistického zboží, ale i další nabídkou. Otevírací hodiny jsou ve všední den od 7:30 do 16:30 hodin a v sobotu od 7:00 do 10:00 hodin. Velmi oblíbené a vyhlášené je místní zahradnictví, které využívají nejen místní obyvatelé, ale i lidé okolních či vzdálenějších obcí. Pak zde nabízejí své další služby drobní podnikatelé (OSVČ) – jedná se např. o kadeřnictví, kosmetiku, prodej medu a další. Do obce zejména v letních měsících zajíždějí mobilní prodejci, kteří na stanovišti před obecním úřadem prodávají ovoce či zeleninu, ryby a drůbež či sýry a další mléčné výrobky.

Stravování a ubytovací služby

V samotné obci Srch jsou občanům k dispozici 4 restaurace, z toho 2 poskytují i ubytovací služby. Jedná se o různě odlišné typy restauračních služeb a každá z nich má proto i většinou svoji klientelu.

Zdravotní ani sociální služby v obci Srch nejsou, občané za lékařem musí dojíždět.

5.2.2 Technická vybavenost

Za vybavenost technickou je považována vodohospodářská infrastruktura, zásobování plynem, elektrickou energií, likvidace komunálního odpadu, připojení k internetu, atd. V obci Srch je to elektrická energie, plynofikace, vodovod, vodovodní vrty (jejich rozmach je navázaný na novou výstavbu), kanalizace, veřejné osvětlení, veřejný rozhlas, komunikační sítě, sběrný dvůr pro bioodpad.

Tabulka 23 - Aktuální sazby a poplatky

druh místního poplatku	Kč / rok
likvidace komunálního odpadu*	500,00
pronájem nádoby na komunální odpad 120 l	130,00
pronájem nádoby na komunální odpad 120 l	200,00
likvidace bioodpadu / číslo popisné	150,00
pronájem nádoby na bioodpad 120 l	130,00
služba zasílání SMS	100,00
poplatek za psa	120,00

*Sazba místního poplatku je stanovena dle schválené Obecně závazné vyhlášky o místních poplatcích.

5.2.3 Dopravní vybavenost

Vybavenost dopravní zahrnuje komunikace a veřejnou dopravu. Dopravní obslužnost je zajištěna ve spolupráci s Dopravním podnikem města Pardubic spojem č. 17, který jezdí v pracovních dnech v hodinových intervalech, o víkendu je obslužnost 3x za den. K jízdě ze Srchu do Pardubic či zpět lze navíc využít meziměstský autobus na trase Osice – Srch – Pardubice a zpět. V dobře dosažitelné vzdálenosti je také vlaková zastávka ve Stěblové na trase Hradec Králové – Pardubice a zpět. Velkým přínosem je dobrá vzdálenost od Pardubic coby významného dopravního uzlu (zejména železnice, ale i letiště). Dopravní infrastrukturou jsou pozemní komunikace (místní silnice vč. chodníku) a cyklostezka.

5.3 Činnost obce v dobrovolných svazcích obcí

Obec Srch patří do Svazku obcí pod Kunětickou horou, což je dobrovolný svazek obcí v okrese Pardubice, který má své sídlo v obci Ráby. Cílem svazku je spolupráce členských obcí v oblasti řešení problematiky mikroregionu, dále pak strategie rozvoje spravovaného území dle zákona o obcích v platném znění. Svazek byl založen v roce 2002 a sdružuje dohromady 15 obcí. Celé území svazku obcí se rozkládá na území okrese Pardubice v severozápadní části Pardubického kraje, na sever od krajského města Pardubice.²⁵

5.4 Historie a příběh naší rodiny

Já sama pocházím z Hradce Králové, kde jsem do dospělosti také bydlela. Pak jsem se odstěhovala za svým současným manželem do Pardubic, kde on žil také od svého narození. Musím přiznat, že město Pardubice jsem si nikdy moc neoblíbila, proto jsem vždy ráda jezdila na chalupu svých rodičů v Českém ráji, kam jsem byla zvyklá jezdit o prázdninách za babičkou a prababičkou, venkovský styl bydlení se mi vždy líbil a cítila jsem se tam dobře. Po mém návratu z rodičovské dovolené v roce 2005 se výrazně změnila ekonomická situace naší rodiny. Sice jsem nastoupila do nového zaměstnání, ale postupně se mé postavení v práci vyvíjelo a zlepšovalo, takže došlo i ke značnému zlepšení našeho rodinného rozpočtu. Můj manžel přišel s nápadem, že

²⁵ Svazek obcí pod Kunětickou horou. *Sdruzeni.cz* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <http://www.sdruzeni.cz/tema/tema.phtml?id=5103>

bychom si mohli postavit vlastní rodinný dům, a panelákový byt, který byl v našem vlastnictví, prodat. Ceny pozemků v Pardubicích byly již tehdy poměrně vysoké, zbývala tedy možnost výstavby na vesnici. Mezi stanovené společné priority tehdy patřila rozumná dojezdová vzdálenost do zaměstnání, občanská vybavenost (zejména MHD) a rozumná cena pozemku vč. již provedených inženýrských sítí. Já jsem k tomu ještě přidala svoji osobní prioritu, a to pozemek situovaný ve směru Pardubice – Hradec Králové. Psal se rok 2007, když jsme vysněný pozemek začali hledat. Zpočátku jsme se byli informovat o započaté výstavbě v nedaleké obci Němčice, ale řadové domy v zástavbě obrovského satelitu nás ihned přesvědčily o tom, že toto není vysněná a pravá cesta za vlastním bydlením. Hledali jsme tedy pozemek pro samostatný patrový dům do velikosti 1000 m². Nebylo to jednoduché, inzeráty realitních kanceláří nás moc nenadchly. Až díky náhodě a příbuzným mého manžela jsme se dozvěděli o prodeji pozemků v Srchu, které nebyly nikde inzerovány, a jejich prodej probíhal na základě osobního výběru budoucích sousedů paní majitelkou, která tam již bydlela. Již při první obhlídce jsem měla z lokality velmi dobrý vnitřní pocit, obec je na mírném kopci, a pamatuji si to jako dnes, jak jsem při pohledu severním směrem viděla vršky Krkonoš. Cena byla také zajímavá, takže bylo rozhodnuto.

Při mé tehdejší naivitě jsem si tehdy vůbec neuměla představit, co nás čeká, jaké to bude náročné psychicky i fyzicky, jaká to bude zkouška pro vztah s manželem, ale i chod celé rodiny. Všechny ty nervy však stály za to a my jsme se na konci listopadu 2008 stěhovali do nového domu. Sice nás čekalo ještě hodně věcí dořešit, od silnice jsme skákali po provizorně naskládaných paletách, ale to nejhorší jsme měli za sebou. Ke splnění mého dětského snu mít vlastní dům se zahradou a psem již tedy zbývalo dořešit kompletní terénní práce a vybrat vhodné hlídací psí plemeno.

Potom však následovaly pro nás do té doby neznámé komplikace. V Hradci Králové a poté i po Pardubicích jsem se dopravovala většinou na kole, což však nyní nešlo. Logisticky to nyní bylo velmi náročné, muž byl pracovně a časově hodně vytížen, ostatní tedy zbývalo na mně. Oba synové (tehdy 17 a 7 let) chodili do školy v Pardubicích a měli zde i hodně mimoškolních a sportovních aktivit. Sice jsme se při koupi pozemku rozmýšleli, zda mladšího syna nezapsat do základní školy již v Srchu, ale vzhledem k tomu, že tenkrát tato škola neměla kompletní 1. stupeň, ale pouze 4 ročníky, a navíc družina končila dřív, než bych si syna mohla vyzvednout, vybrali jsme tedy školu v Pardubicích v dosahu MHD. Musela jsem si tedy vše plánovat tak, abych zejména mladšího syna včas dovezla na kroužky a hokejbal. Starší syn se musel už více spoléhat

sám na sebe, což občas pro něho nebylo jednoduché, tehdejší dopravní obslužnost obce nebyla tak častá.

Oba mí synové mi tehdy mohli sloužit, zjednodušeně řečeno, jako respondenti soukromého sociologického výzkumu, neboť vzhledem k jejich rozdílnému věku to každý nesl úplně jinak. Starší syn měl již v Pardubicích se svými kamarády a vrstevníky vybudované silné vazby, na rozdíl od syna mladšího, který moc vrstevníků v našem okolí (co se bydlení týká) tehdy neměl. Ten spousta kamarádů naopak získal až v Srchu, v okolní zástavbě již tehdy žilo hodně chlapců v jeho věku a on si zde velmi rychle zvykl a ze změny byl nadšený. Naopak starší syn byl velmi nespokojený a deprimovaný, skoro 2 roky trvalo, než si zvyknul. Nakonec však i on zde již našel spoustu přátel, se kterými se často a rád vídá i nyní, když již bydlí sám v Pardubicích.

I my s manželem jsme zde našli spoustu nových přátel, často se stýkáme, s jednou rodinou pravidelně jezdíme i na společné dovolené či víkendy. Myslím, že právě situace, kdy jsme svá obydlí společně budovali a své zážitky i společně sdíleli (např. zasazení prvního stromu) naše vzájemné sousedské vztahy velmi posílily a rozšířily se též naše společné aktivity, některé z nich jsou již tradicí. Pořádáme např. společná posezení u ohně, setkání před vánočními svátky a ženy mají svá pravidelná setkání vždy první středu v měsíci. Co je však škoda, že některé vztahy změnu v bydlení nevydržely, několik manželských párů se rozvedlo a odstěhovalo, což je škoda. Ale i nově přichozí obyvatelé se díky společným akcím také začlenili, již však chybí ty první společné zážitky, které jsou neopakovatelné.

Pokud budu rekapitulovat náš dosavadní život v obci Srch, hodnotím ho velmi kladně. Bydlí se nám zde skvěle, i mladší syn již vlastní řidičské oprávnění a odpadla mi tedy náročná logistika. V těsné blízkosti obce je les, tudíž máme kam chodit na procházky se psem, což jsme velmi ocenili v době lockdownu v souvislosti s nemocí COVID-19, byla to výhoda a skutečnost velmi pozitivní v té nelehké době. Obec má také výbornou vybavenost, až později jsem zjistila, jak je důležitá. Způsob našeho bydlení hodnotím jako vesnický, město mi vůbec nechybí. Navíc oba s manželem ve městě pracujeme, ale vždy se velmi těším, až ho opustím a zažívám zvláštní pocit, když míjím ceduli s nápisem Srch a vjíždím do obce. Je to pocit klidu, bezpečí, stability a sociální jistoty.

5.5 Charakteristika zástavby v obci

Obec Srch se velmi masivním způsobem rozrostla, a to zejména v posledních letech. Obec Srch je tedy typickým příkladem typu obce, kde se projevuje snaha lidí dosáhnout vlastního

bydlení formou rodinného domu. Toto bydlení je tvořeno domy různých tvarů a velikostí. Stejně jako u jiných historických obcí před touto masivní výstavbou v obci Srch převažovaly jednopodlažní domy s hospodářskými staveními a rozsáhlými zahradami. Nová výstavba měla však za následek změnu charakteru zástavby v obci. Začaly se zde objevovat ve větší míře moderní rodinné domy bez typických hospodářských stavení, ale zahrady často zůstaly. Na rozdíl od jiných obcí je zde však velmi malé množství dvojdomků a plná absence řadových domů, které jsou typické pro zástavbu v satelitu. U nových domů je také patrná velikost zahrádky související s domem, která se značně zmenšila. Velikost pozemků se u nové zástavby většinou pohybuje v rozmezí 600 – 1200 m². Co je však zajímavé, domy v nové zástavbě působí celistvějším dojmem. Nové domy se rozrostly směrem ven z obce, a to nejprve ve východní části obce, poté i v části západní, původní zástavba se tak stala jakýmsi středem obce.

5.6 Investice v obci

Mezi nejvýznamnější investice posledních let lze zařadit tyto akce:

- Přístavba školy (2012)
- Ozelenění pozemků při mokřadní tůni v Srchu (2012)
- Zateplení budovy obecního úřadu (2013)
- Nákup zametacího stroje (2013)
- Zateplení tělocvičny (2014)
- Pořízení komunální biotechniky (2014)
- Multifunkční hřiště Srch – rekonstrukce (2014)
- Revitalizace mokřadních biotopů v k.ú. Srch (2016)
- Oživení a rozšíření dětského hřiště (2019)
- Rekonstrukce podkroví ve staré budově ZŠ a MŠ v Srchu (2020)
- Rekonstrukce střechy na budově školy (2020)
- Přeložení starých chodníků v obci + doplnění chybějících (2020)
- Opravy lesních a polních cest (2020)
- Instalace nové herní soustavy na hřišti (2020)
- Revitalizace pozemku, který obec převedla do svého vlastnictví - budoucí odpočinková zóna (2020)²⁶

²⁶ Obec Srch. *Investice* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/investice/>

5.7 Lokální politické spektrum, volby v obci

5.7.1 Volby – zastupitelstva obcí

Jak je patrné z výše uvedené tabulky (*tabulka č 21*), až na polistopadový volební rok 1990 do obecních voleb kandidovali nezávislí kandidáti (NK) nebo sdružení nezávislých kandidátů (SNK). Vždy se jednalo o obyvatele obce, kteří byli dobře seznámeni s místními poměry, voliči je také znali. V letech 1994 – 2010 se jednalo o stejné SNK, které vystřídalo další SNK, které pracuje ve stejném složení doposud. Velmi důležitým aspektem výsledku voleb je klima na obecním úřadě a vstřícnost zastupitelů (zejména starosty) vůči občanům obce, což se stalo „osudným“ bývalé starostce obce ve volbách v roce 2010. Nyní je v obci také nemálo občanů, kteří jsou rozčarování a nespokojení (zejména se změnou územního plánu v západní části obce), neexistuje však zde jiná alternativa, která by byla současnému vedení obce konkurencí a v dalších komunálních volbách kandidovala. Tato situace měla vliv na volební účast v posledních dvou volbách, kdy došlo ke snížení, což lze zřejmě připsat nemožnosti volby jiných kandidátů.

5.7.2 Volby – zastupitelstva krajů

Na základě výsledků voleb do zastupitelstev krajů si dovoluji své subjektivní zhodnocení. Voliči v obci Srch upřednostňovali především pravicové strany, strany se silnější radikalizací nevolili vůbec nebo jen ve velmi malé míře. Vyšší volební účast byla u volebního okrsku 1, který zastupuje větší množství voličů z nové zástavby (kromě roku 2016, kdy byla účast téměř shodná u obou okrsků). Okrsek 2, kde je více voličů z řad starousedlíků, měl také vždy větší procento hlasů pro Komunistickou stranu Čech a Moravy. Domnívám se, že to může být ovlivněno větším počtem starších voličů v tomto okrsku. Mladí lidé, kteří se do obce přistěhovali, bydlí v okrsku 1.

6 Výzkumné metody a vyhodnocení výsledků

Jak jsem již uvedla výše ve své diplomové práci, pro část praktickou jsem z důvodu obav o nízkou návratnost nezvolila možnost online dotazníku, ale také i z důvodu obav o nedostatek flexibility a nižší vypovídající hodnotu zvolila metodu zúčastněného pozorování, polořízených a neřízených rozhovorů. Připravila jsem si dotazník s baterií otázek, do kterého jsem si pak odpovědi respondentů zapisovala, jednalo se tedy o terénní osobní šetření. Nechtěla jsem dotazníky ponechávat na veřejně dostupných místech, přišlo mi to jako rizikové z hlediska návratnosti. Při terénním šetření jsme také respondenty mohla předem o všem informovat, objasnit jim případné nejasnosti či doplnit další informace, které ze situace vyplynuly. Dotazník obsahoval celkem 26 otázek. Snažila jsem se oslovit takové respondenty, aby byl zajištěn co možná nejvíce reprezentativní vzorek k zajištění co největší spolehlivosti. Vzhledem k tomu, že dotazník nebyl realizován online formou, byl časově velmi náročný, dotazníkovým šetřením se mi tak podařilo získat 95 responzí. Již před započítáním průzkumu jsem byla rozhodnutá, že nebudu uvádět konkrétní jména a příjmení respondentů, ale budu používat jejich číselné označení. Dalším získáním dat sloužících k vyhodnocení byly rozhovory s některými obyvateli obce. Jednalo se o rozhovory neformálního charakteru, mezi respondenty byl velký průřez, co se věku, pohlaví či pracovní pozice týká.

Tato kapitola obsahuje vyhodnocení stanovených cílů, zhodnocuje, zda změna bydlení má vliv na sociální změny v obci. Kapitola také potvrzuje či vyvrací stanovené hypotézy, které jsou tyto:

- H1 - Příchod nových obyvatel vesnice má vliv na její sociální přeměnu.
- H2 - Rodinné kořeny jsou úzce svázány s místem a půdou, s lidmi – nemusí být pevně dané místem narození.
- H3 - Obyvatelé obce Srch žijí vesnickým způsobem, jedná se o vesnici.

6.1 Vyhodnocení dotazníku

6.1.1 Vyhodnocení dotazníku – obecná data

V této podkapitole jsou vyhodnocena data týkající se dotazovaných osob, důvodu jejich stěhování a typu bydlení. Výsledky jsou podkladem pro potvrzení stanovených hypotéz.

Tabulka 24 - Kolik je Vám let?

věk respondentů	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
18 - 25 let	5	5,26%
26 - 35 let	17	17,89%
36 - 49 let	38	40,00%
50 - 62 let	25	26,32%
více než 62 let	10	10,53%

Tabulka 25 - Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

nevyšší dosažené vzdělání	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
základní	0	0,00%
středoškolské s výučním listem	5	5,26%
středoškolské s maturitou	41	43,16%
vyšší odborné vzdělání	5	5,26%
vysokoškolské bakalářské	23	24,21%
vysokoškolské magisterské	20	21,05%
nechci odpovědět	1	1,05%

Tabulka 26 - Jak dlouho žijete v Srchu?

délka bydlení v letech	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
1 - 5 let	12	12,63%
6 - 10 let	24	25,26%
11 - 15 let	32	33,68%
16 - 30 let	8	8,42%
31 - 40 let	0	0,00%
více než 40 let	19	20,00%

Tabulka 27 - Jste nebo jste byl/a členem/členkou zastupitelstva?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
ano	1	1,05%
ne	94	98,95%

Tabulka 28 - Z jak velké obce jste se do Srchu přistěhoval/a?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
narodil/a jsem se zde	8	8,42%
z malé obce do 1 000 obyvatel	3	3,16%
z malé obce do 3 000 obyvatel	12	12,63%
z malého města do 15 000 obyvatel	1	1,05%
z krajského města - Pardubice	52	54,74%
z krajského města - Hradec Králové	17	17,89%
z jiného krajského města	1	1,05%
ze zahraničí	1	1,05%

Tabulka 29 - Jaký byl důvod změny bydliště?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
narodil/a jsem se zde	8	8,42%
bydlení v rodinném domu	51	53,68%
velikost obce	2	2,11%
kvalita bydlení v obci	8	8,42%
stěhování za partnerem	0	0,00%
bydlení v důchodovém věku	1	1,05%
kvalitnější život pro rodinu	12	12,63%
dobrá dopravní dostupnost	8	8,42%
příroda v okolí obce	3	3,16%
jiný důvod	2	2,11%

Tabulka 30 - V jakém typu domu v Srchu bydlíte?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
rodinný dům přízemní (bungalov)	39	41,05%
rodinný dům patrový	55	57,89%
řadový dům	1	1,05%
bytový dům	0	0,00%

Tabulka 31 - Považujete rodinné kořeny za důležité?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	39	41,05%
spíše ano	15	15,79%
spíše ne	21	22,11%
určitě ne	12	12,63%
nevím	8	8,42%

Tabulka 32 - Kde jste bydlel/la před přestěhováním do obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
narodil/a jsem se zde	8	8,42%
byt v panelovém domě	47	49,47%
byt v činžovním domě	33	34,74%
rodinný dům s 1 BJ	5	5,26%
rodinný dům s více BJ	2	2,11%

Tabulka 33 - Co bylo pro Vás důležité při rozhodování o výběru obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
forma bydlení	27	28,42%
cena pozemků	17	17,89%
občanská vybavenost	19	20,00%
dopravní obslužnost	17	17,89%
vzájemné lidské vztahy	5	5,26%
větší anonymita bydlení	4	4,21%
reference od přátel	2	2,11%
možnost pracovat na zahradě	3	3,16%
nevím / nechci odpovédět	1	1,05%

Tabulka 34 - Využíváte Vy nebo někdo z Vaší rodiny místní prodejnu potravin COOP?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
ano - pravidelně	43	45,26%
ano - občas	39	41,05%
výjimečně	11	11,58%
nikdy	2	2,11%

Tabulka 35 - Využíváte městskou hromadnou dopravu?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
ano - pravidelně	17	17,89%
ano - občas	49	51,58%
výjimečně	27	28,42%
nikdy	2	2,11%

Tabulka 36 - Chodí vaše dítě/děti do zdejší mateřské či základní školy?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
ano	15	15,79%
ne - již jsou starší	40	42,11%
ne - chodí do jiné školy	32	33,68%
nemám děti	8	8,42%

Tabulka 37 - Chodíte na společné akce v obci?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	45	47,37%
spíše ano	24	25,26%
spíše ne	5	5,26%
určitě ne	9	9,47%
nezajímá mě to	12	12,63%

Tabulka 38 - Uvítal/a byste možnost pracovat přímo v katastru obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	13	13,68%
spíše ano	29	30,53%
spíše ne	29	30,53%
určitě ne	7	7,37%
nevím	17	17,89%

6.1.2 Vyhodnocení dotazníku – spokojenost obyvatel

V této podkapitole jsou vyhodnocena data týkající se spokojeností či nespokojeností obyvatel s vybaveností obce a vzájemných vztahů. Výsledky jsou podkladem pro potvrzení stanovených hypotéz.

Tabulka 39 - Jak jste spokojen/a s občanskou vybaveností v obci Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	37	38,95%
spíše ano	29	30,53%
spíše ne	15	15,79%
určitě ne	12	12,63%
nevím	2	2,11%

Tabulka 40 - Jak jste spokojen/a s dopravní obslužností obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	33	34,74%
spíše ano	45	47,37%
spíše ne	12	12,63%
určitě ne	5	5,26%
nevím	0	0,00%

Tabulka 41 - Jak hodnotíte možnost sportovního vyžití v obci?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
velmi dobré	21	22,11%
dobré	45	47,37%
průměrné	17	17,89%
špatné	11	11,58%
velmi špatné	1	1,05%

Tabulka 42 - Jak jste spokojen/a s technickou vybaveností obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	29	30,53%
spíše ano	57	60,00%
spíše ne	8	8,42%
určitě ne	0	0,00%
nevím	1	1,05%

Tabulka 43 - Jak byste hodnotil/a svůj životní styl v obci Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
velmi dobrý	31	32,63%
dobrý	37	38,95%
průměrný	15	15,79%
špatný	8	8,42%
velmi špatný	4	4,21%

Tabulka 44 - Jak hodnotíte vzájemné vztahy obyvatel obce Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
velmi dobré	15	15,79%
dobré	41	43,16%
průměrné	19	20,00%
špatné	12	12,63%
velmi špatné	8	8,42%

Tabulka 45 - Jak hodnotíte investiční akce realizované v obci Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
velmi dobré	14	14,74%
dobré	31	32,63%
průměrné	31	32,63%
špatné	5	5,26%
velmi špatné	4	4,21%
nevím / nechci se vyjádřit	10	10,53%

Tabulka 46 - Našel/našla jste nové přátele mezi obyvateli obce?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	52	54,74%
spíše ano	29	30,53%
spíše ne	8	8,42%
určitě ne	1	1,05%
nezajímá mě to	5	5,26%

Tabulka 47 - Ovlivnila kvalitu Vašeho bydlení nová průmyslová zóna na západ od obce?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
určitě ano	8	8,42%
spíše ano	19	20,00%
spíše ne	28	29,47%
určitě ne	23	24,21%
nevím / nechci se vyjádřit	17	17,89%

Tabulka 48 - Jak byste zhodnotil/a svůj aktuální život v obci Srch?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
velmi dobrý	42	44,21%
dobrý	31	32,63%
průměrný	17	17,89%
špatný	5	5,26%
velmi špatný	0	0,00%

Tabulka 49 - Jaké oblasti by se podle Vašeho názoru měly v budoucnu zlepšit?

odpověď	počet responzí (ks)	počet responzí (%)
občanská vybavenost	19	20,00%
dopravní obslužnost	11	11,58%
technická vybavenost	3	3,16%
rozvoj bydlení	7	7,37%
ochrana životního prostředí	2	2,11%
aktivity pro děti a mládež	37	38,95%
péče o seniory	15	15,79%
zemědělské aktivity	1	1,05%

6.1.3 Celkové vyhodnocení

Obec Srch je moderní obec, která svým strategickým umístěním a výbornou dopravní dostupností láká ve velké míře k další výstavbě nové obyvatele, během deseti let došlo k několikanásobnému navýšení prodejní ceny pozemků. I nadále lze pozorovat velké odlišnosti u životního stylu obyvatel z řad starousedlíků od životního stylu nových obyvatel. Co mají obě skupiny společné, je nezbytnost vlastního automobilu navzdory dobré dopravní dostupnosti. U obyvatelů nových obytných lokalit můžeme pozorovat různé způsoby jejich vzájemného soužití s původními obyvateli obce. Někteří se zapojují pravidelně a aktivně do společenského života v obci, jiní kontakt sami moc nevyhledávají, ale akcí se účastní, někteří o tyto společné aktivity nejvíce zájem vůbec. Vzhledem k aktuálnímu dění v obci však není problém s nedostatkem možností a způsobů začleňování nových obyvatel obce, velkou měrou k tomu přispívá i chod Základní a mateřské školy a také další občanská sdružení a spolky, které v obci působí. Velký a pozitivní vliv na integraci má také socio-ekonomická interakce. Tzv. starousedlíci si dobře uvědomují pozitivní aspekty příchodu nových obyvatel s vazbou na finanční situaci obce, která právě díky většímu počtu obyvatel dosahuje na větší objem finančních prostředků v rámci rozpočtu, může si tedy dovolit i větší a nákladnější investice. Lokální politické spektrum v obci Srch tvořili a tvoří zásadně nestraníci, zastupitelstvo se skládá jak z členů z řad starousedlíků, tak z členů zastoupených nově přistěhovanými občany. Díky tomuto složení, které probíhá bez komplikací, se původní obyvatelé obce nemusí obávat, že by byly preferovány zájmy zejména nově příchozích obyvatel. Tato interakce a spolupráce funguje velmi dobře a osvědčí se nepochybně i v budoucnosti.

Pro obyvatele v nové zástavbě byl život v rodinném domě mimo město ve většině případů skutečností zcela novou. Nové pro ně bylo samotné žití v domě, i na nezvyklé ticho bylo nutné si zvyknout. Nový byl také život ve společenství lidí, kteří k sobě mají mnohem blíže než společenství lidí např. v panelákovém domě, a to ať chtějí nebo nechtějí. Lidé se do této lokality stěhovali postupně v několika etapách, tato skutečnost měla vliv na utváření sociálních vztahů. Postupem času se někteří obyvatelé z rodinných či finančních důvodů odstěhovali, bylo tak nutné tento proces opakovat a tyto nově příchozí sousedy také začlenit. Zejména v letních měsících se tyto vazby utvářejí lépe, lidé tráví více času venku, na zahradě. Sousedé se tak častěji setkávají, v zimních měsících každodenní kontakty často chybí i delší dobu. Ne vždy je ale ten častý kontakt skrz zahradu žádoucí, lidé touží po větším soukromí, řeší to tedy vysazováním keřů podél plotů či umístěním rákosových stěn, atd. To však neznamená, že by se vzájemně stýkat nechtěli, jen chtějí

sami ovlivnit, kdy to bude. Spíše to vypovídá o tom, jak velký potenciál má vznik úzkých sociálních vztahů a sociálních sítí, což je specifické pro původní část prostoru obce a jejích obyvatel. Při rozhovorech se starousedlíky bylo často zmiňováno, že jim u nové výstavby vadí více stísněný prostor, domy nahuštěné na sebe a s tím související ztráta soukromí.

Co jsem si potvrdila nejen z vlastní zkušenosti, ale i realizovaným výzkumem, že lidé v nové zástavbě téměř vždy znají svoje sousedy, své vzájemné vztahy popisují jako bezproblémové, ale obyvatele ze sousedních ulic a vzdálenějších domů moc neznají, což je oproti starousedlíkům rozdíl. Částečně je to zaviněno tím, že v obci bydlí kratší dobu, ale nemyslím si, že by to byl důvod jediný. Hodně individuální je také intenzita vzájemných kontaktů mezi sousedy, někdy se jedná jen o pozdravy, jindy pravidelné návštěvy a společné akce. Toto může být ovlivněno i tím, co kdo od společného bydlení očekával a jak skutečnost představu naplnila. Většina respondentů byla spokojena se stupněm sociální soudržnosti, nevyjadřovala se na toto téma negativně.

Mezi nejčastější prvek, který obyvatele obce spojuje a má velký vliv na vytváření sociálních kontaktů, jsou děti. Jiné kontakty mají maminky na mateřské či rodinné dovolené, jiné rodiče dětí, které navštěvují mateřskou či základní školu. I já sama jsem svého času vnímala skutečnost, že mé děti nechodí do zdejší školy, jako částečnou izolaci. Dalším spojovacím prvkem je vlastnictví psa. Při procházkách a venčení psa se jejich majitelé často potkávají, mají společný zájem. Avšak pes je i zdrojem častých konfliktů, hodně majitelů psů se chová nezodpovědně a sobecky, po svém psovi si neuklízí, venčí ho jako ve městě a nerespektuje soukromé vlastnictví a prostor.

Lze konstatovat, že bydlení na vesnici s sebou přináší trochu jiné problémy, než bydlení ve městě. Tyto problémy však obyvatelé většinou rychle překonají, protože vědí, proč změnu v bydlení udělali, proč se pro ni rozhodli.

Nové obyvatele obce lze rozdělit do několika skupin. Jednou skupinou jsou ti, kteří se o integraci snaží a využívají ve velké možnosti, které jim k tomu obec nabízí. Druhou skupinou jsou ti, kteří tyto akce využívají jen občas, ale sami kontakt s ostatními většinou nevyhledávají, jejich kontakty jsou spíše nahodilé. Poslední skupinou obyvatel jsou ti, kteří se společenského dění neúčastní vůbec a ani kontakty nevyhledávají, ke společenskému životu raději využívají město. Ale těchto lidí je menšina.

Dnes nově vznikají i spolky, jejichž členové jsou složeni hlavně z lidí takzvaně naplavených. Často „vlíjí čerstvou krev do žil vesnice“ a nastartování společenského života je pro ně jednodušší právě proto, že na rozdíl od starousedlíků si s sebou neunesou staré sváry a křivdy.

Obec Srch poskytuje velké množství možností, jak vzájemné sociální vazby budovat, a to jak mezi starousedlíky a novými obyvateli, tak mezi novými obyvateli navzájem. Toto také bylo respondenty dobře hodnoceno.

Občanská a technická vybavenost i dopravní obslužnost byla velmi dobře hodnocena. Jako oblasti případného dalšího zlepšení se respondenti nejvíce přikláněli k rozvoji v oblasti občanské vybavenosti a možnosti navýšení aktivit pro děti mládež. Myslím, že toto zjištění má vypovídající hodnotu a potvrzuje skutečnost, že tyto oblasti korespondují s tím, co se změnou bydlení kromě vlastního rodinného domu obyvatelé nejvíce očekávali, co bylo jejich prioritou. Nepřímo tak i potvrdili, že sociální vazby a kontakty jsou pro ně velmi důležité.

6.1.4 Zhodnocení hypotéz

H1 - Příliv nových obyvatel vesnice má vliv na její sociální přeměnu.

Pro potvrzení H1 jsou klíčové dva aspekty, a to *vzorec domácího života* a *vzorec získávání obživy*. S přílivem nových obyvatel se značně navýšil počet osob, které vyjíždějí za prací mimo obec (zejména do města), obyvatelé nepracují v zemědělství. Nově postavené domy jsou většinou přízemní, nemají hospodářské zázemí, plocha zahrady je menší. Dochází k urbanizaci vzhledu obce a její infrastruktury.

Hypotéza byla potvrzena.

H2 - Rodinné kořeny jsou úzce svázány s místem a půdou, s lidmi – nemusí být pevně dané místem narození.

Je rozdíl mezi lidmi, kteří bydlí od svého narození na stejném místě a mají tam rodinné kořeny, a těmi obyvateli, kteří se do stejného místa po čase teprve přistěhovali? V čem je vztah starousedlíka k rodné vesnici jiný oproti těm, kteří tam bydlí několik let?

Potvrdila se domněnka, že kořeny člověka nejsou a priori vztaženy pouze k místu, kde se narodil, kde má své předky. Rodné místo se sice nezapomíná, vryje se nám do paměti. Je to však místo, kde žijeme, kde jsme obklopeni rodinou a přáteli, kde máme svoji „půdu“ – svoje zázemí, kam se vždy rádi zase vracíme. Zde jsme součástí košaté koruny lidských vztahů – a to jsou naše kořeny. Tyto kořeny budujeme i při vzájemné sociální interakci v novém, a většinou tolik pozitivně očekávaném bydlišti.

Hypotéza byla potvrzena.

H3 - Obyvatelé obce Srch žijí vesnickým způsob, jedná se o vesnici.

Byla vyhodnocena tato kritéria a posouzeno, zda typické znaky vesnice jsou převažující pro potvrzení H3.

- ✓ Historické a administrativní – Srch byl v historii sídlem, které nezískalo městská práva.
- ✓ Architektonické – v obci dominují nízkopodlažní domy.
- ✓ Urbanistické - zástavba obsahuje pouze rodinné domy; obec má dominantní prostor, který je společenským a kulturním centrem; katastr obce zahrnuje vysoký podíl zeleně v zastavěném území.
- ✓ Ekonomické – většina ekonomicky aktivních osob dojíždí za prací mimo obec.
- ✓ Sociální – v obci existují dlouhodobé neformální sociální kontroly a participace, v obci existují užší sociální kontakty mezi jednotlivými obyvateli.
- ✓ Statistické – celkový počet obyvatel je nižší než hranice 3.000 obyvatel

Hypotéza byla potvrzena.

7 Závěr

Cílem mé diplomové práce byla analýza přílivu nových obyvatel z důvodu velkého nárůstu bytové výstavby, zhodnocení vlivu na sociální přeměnu vesnice. Snažila jsem se porovnat způsob života nových obyvatel se životem tzv. starousedlíků, jejich vzájemnou interakci, sociální vazby a ekonomické vztahy. Stanovené hypotézy potvrdily, že nárůst obyvatel měl na život v obci velký vliv, měl vliv nejen na změnu architektonickou, která je viditelná, ale především na změnu socioekonomickou – změnu skrytou. Vesnice se také stala více anonymní.

Velký příliv obyvatel z důvodu stavebního boomu měl vliv nejen na vzhled obce, ale znamenal vzhledem k vyššímu počtu obyvatel i větší nároky na zabezpečení chodu obce a zajištění potřebného zázemí pro obyvatele. Výstavba změnila celkový ráz obce, ale i životní styl obce se změnil. Stále existují odlišnosti mezi oběma skupinami obyvatel, odlišný je zejména jejich vztah k půdě. Existují ale i rozdíly mezi novými obyvateli, záleží na tom, zda dojíždějí za prací do města či nikoliv, život tak formuje globalizovaná urbánní kultura.

Domnívám se, že úplná integrace nových obyvatel do života obyvatel obce původní bude obtížná, záviset bude zejména na ochotě konkrétních lidí, na jejich vůli a motivaci se sblížovat. Nezastupitelnou roli má zde také vedení obce, které má spoustu možností a nástrojů, jak tomu pomoci.

Symbolická hranice mezi novou zástavbou a původním venkovským prostorem obce se tak stala hranicí nejen architektonickou, ale zejména hranicí v rovině myšlení, způsobu života a vzájemnou sociální interakcí mezi obyvateli těchto rozdílných lokalit.

Venkov je odlišný nejen jako prostor fyzický, ale také jako prostor sociální. Na rozdíl od města si venkovská společnost více zachovává svou jedinečnost a specifika. Stále zde přetrvávají zažitá vzory jednání, kulturní dědictví a sociální vazby. Je zde mnohem intenzivnější význam funkce rodiny a autorit.

Toto téma bude i v budoucnu velmi otevřené a složité, bude jistě předmětem mnoha dalších analýz a hodnocení. Je zde mnoho dalších pojmů k zamyšlení, například tradice, volná krajina, zemědělství, možnosti dalšího rozvoje, atd. Sociální aspekt však vždy bude patřit k těm nejdůležitějším, vždy má velký vliv na kvalitu bydlení dané obce, na místní život, mezilidské vztahy. A to je dle mého názoru zejména v dnešní složité době to nejdůležitější, ale často opomíjené.

8 Seznam použitých zdrojů

BALON, Jan. *Sociologická teorie: příběh krize a fragmentace - projekt obnovy a rekonstrukce*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2007. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-86429-72-4.

BINEK, Jan, 2010. *Synergie ve venkovském prostoru: přístupy k řešení problémů rozvoje venkovských obcí*. Brno: GaREP. ISBN 978-80-904308-4-6.

FERENC, Kryštof, 2016. *Analýza suburbanizace v kontextu příměstských vesnic: Analysis of suburbanisation in the context of suburban villages : zkrácená verze Ph.D. Thesis. 2., dopl. vyd.* Brno: [Vysoké učení technické]. ISBN 978-80-214-5405-7.

GALLA, Karel. *Dolní Roveň: sociologický obraz české vesnice*. Praha: Spolek Péče o blaho venkova, 1939. Knihovna Spolku péče o blaho venkova.

GAVORA, Peter, 2000. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido.

GIDDENS, Anthony. *Sociologie*. Přeložil Jan JAŘAB. Praha: Argo, 1999. ISBN 80-7203-124-4.

HNILIČKA, Pavel. *Sídelní kaše: otázky k suburbánní výstavbě kolonií rodinných domů: urbanismus do kapsy. 2., dopl. vyd.* Brno: Host, 2012. ISBN 978-80-7294-592-4.

HORSKÁ, Pavla, Eduard MAUR a Jiří MUSIL, 2002. *Zrod velkoměsta: urbanizace českých zemí a Evropa*. Praha: Paseka. ISBN 80-7185-409-3.

HUBÁČEK, Ondřej, Lenka OPLETALOVÁ a Martin MATĚJŮ, 2009. *Sociokulturní adaptace malých měst: kulturní a sociální změny v lokální společnosti 1992 až 2008*. Praha: Filozofická fakulta Univerzity Karlovy. ISBN 978-80-7308-281-9.

HŮRKOVÁ, Ludmila a Klára MEZIHORÁKOVÁ, ed., 2019. *Proměny venkovské architektury s důrazem na vývoj v 19. a 20. století - vybrané stavby*. Praha: Artefactum, nakladatelství Ústavu dějin umění AV ČR. ISBN 978-80-88283-25-6.

JANDOUREK, Jan, 2001. *Sociologický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-535-0.

KLUFOVÁ, Renata, 2015. *Demografický vývoj a typologie českého venkova v kontextu prostorových souvislostí*. Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7478-733-1.

KUBÁTOVÁ, Helena, 2016. *Proměny příměstského venkova a venkovské každodennosti*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-4996-8.

MAJEROVÁ, Věra, 2000. *Sociologie venkova a zemědělství*. Vyd. 4., přeprac. Praha: Credit. ISBN 80-213-0651-3.

MAJEROVÁ, Věra a Jaroslav ČMEJREK. *Český venkov 2005: rozvoj venkovské společnosti*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, c2005. ISBN 80-213-1274-2.

MAJEROVÁ, Věra, Tomáš KOSTELECKÝ a Luděk SÝKORA, 2011. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-4093-5.

MAJEROVÁ, Věra a Emerich MAJER. *Empirický výzkum v sociologii venkova a zemědělství*. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007-. ISBN 978-80-213-1671-3.

PRŮCHA, Jan. *Andragogický výzkum*. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5232-7.

STRAKOŠ, Martin, 2010. *Urbanizace I: dějiny urbanizace a urbanismu*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě. ISBN 978-80-7368-933-9.

SÝKORA, Luděk, ed., 2002. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. 2., dopl. vyd. Praha: Ústav pro ekopolitiku. ISBN 80-901914-9-5.

SÝKORA, Jaroslav, 2016. *Urbanismus a územní plánování (venkovský prostor) 2016*. Praha: Powerprint. ISBN 978-80-7568-004-4.

SÝKORA, Luděk, ed. *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Praha: Ústav pro ekopolitiku, 2002. ISBN 80-901914-9-5.

ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra, 2013. *Ekonomické a bezpečnostní dopady (sub)urbanizace*. Hradec Králové: Civitas per Populi. ISBN 978-80-87756-04-1.

Krajina v územním plánování 21. století: sborník z konference AUÚP ČR, Mikulov 12.-13.4.2018, 2018. Brno: Ústav územního rozvoje. ISBN 978-80-87318-70-6.

Agronavigátor. *Agronavigátor: Venkovy a venkované* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://agronavigator.cz>

AGROWEB. *Zemědělec* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://www.zemedelec.cz/>

Český statistický úřad. <https://www.czso.cz> [online]. Praha [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/historie_statistiky

Český statistický úřad. *CSU* [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/demograficka-prirucka-2019>

Český statistický úřad. *CSU: Venkovy a venkované* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/czso/postaveni_venkova_v_krajich_cr

MAS Region Kunětické hory. *MASRKH* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://www.masrkh.oblast.cz/encyklopedie/objekty1.phtml?id=1791&>

Ministerstvo pro místní rozvoj. *MMR.CZ* [online]. [cit. 2021-07-24]. Dostupné z: https://mmr.cz/getmedia/279d5264-6e9e-4f80-ba4a-c15a26144cd0/Koncepce-rozvoje-venkova_202001.pdf.aspx

Ministerstvo vnitra ČR. *MVCR* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.mvcr.cz > soubor > perlin-pdf

MAPY. *MAPY.CZ* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://mapy.cz/zakladni?x=15.7508815&y=50.0848927&z=13&q=Srch&source=muni&id=2604>

Město Pardubice. *Pardubice.eu* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://www.pardubice.eu/urad/radnice/uzemni-planovani/uzemne-planovaci-dokumentace-obci/seznam-obci/srch/up-srch/>

Monitor. *Monitor.statnipokladna.cz* [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/>

Obec Srch. *OBECSRCH* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.obecsrch.cz

Obec Srch. *Investice* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/investice/>

Obec Srch. *Kronika* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/kronika/>

Obec Srch. *Volný čas* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/volny-cas/>

Obec Srch. *Zpravodaj* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://obecsrch.cz/zpravodaj/>

Program rozvoje venkova. *Ministerstvo pro místní rozvoj: Venkovy a venkované* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <https://eagri.cz/public/web/mze/>

Svazek obcí pod Kunětickou horou. *Sdruzeni.cz* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <http://www.sdruzeni.cz/tema/tema.phtml?id=5103>

Typologie venkovského prostoru Česka. *Ministerstvo pro místní rozvoj: Venkovy a venkované* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2010115020161.pdf

Typologie venkovského prostoru Česka. https://geografie.cz/media/pdf/geo_2010115020161.pdf [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: https://geografie.cz/media/pdf/geo_2010115020161.pdf

Základní škola a mateřská škola Srch. *Škola Srch* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: <http://skolasrch.cz/>

Zákony pro lidi. *Zakonyprolidi.cz* [online]. [cit. 2021-07-31]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-128>

9 Přílohy

9.1 Obrázky obce a okolí

Tabulka 1 – Obec Srch – letecký pohled

Zdroj: Obec Srch. *OBEC SRCH* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.obecsrch.cz

Tabulka 2 – Obecní úřad

Zdroj: Obec Srch. *OBEC SRCH* [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.obecsrch.cz

Tabulka 3 – Základní a mateřská škola s tělocvičnou (po rekonstrukci)

Zdroj: vlastní

Tabulka 4 – Intravilán obce – východní část

Zdroj: Obec Srch. OBEC SRCH [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z: www.obecsrch.cz

Tabulka 5 – Pohled na obec od lesa

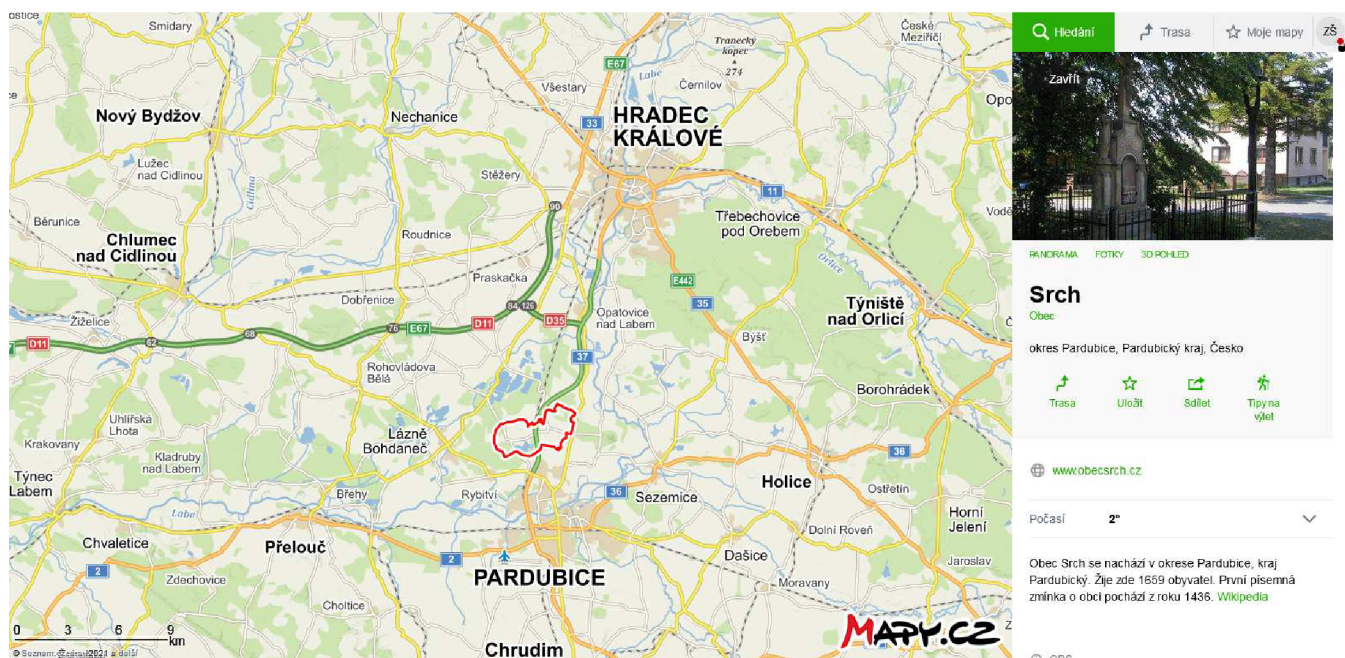

Zdroj: vlastní

Tabulka 6 – Naučná stezka Srch

Obrázek 7 – Mapa (situace obce)

Zdroj: MAPY. MAPY.CZ [online]. [cit. 2021-08-31]. Dostupné z:
<https://mapy.cz/zakladni?x=15.7508815&y=50.0848927&z=13&q=Srch&source=muni&id=2604>

9.2 Přepis rozhovoru

Rozhovor s respondentem č. 13 (žena) – přepis

Jak dlouho v Srchu bydlíte?

S rodinou zde bydlíme 10 let.

Kde jste bydleli před tím a jaký byl typ vašeho bydlení?

Přestěhovali jsme se z Pardubic, kde jsme bydleli v Polabinách v panelovém domě, velikost bytu byla 3+1 asi 71 m². Byt teď pronajímáme studentům z Univerzity Pardubice.

Proč jste se rozhodli pro změnu?

Bydlení s velkým množstvím lidí nám nevyhovovalo, chtěli jsme mít víc soukromí.

Proč jste si vybrali zrovna Srch?

Chtěli jsme pozemek do 10 km od Pardubic, protože tam oba s manželem dojíždíme do práce. Pak se nám taky líbilo, že odsud jezdí MHD a staví kousek od školy, kam chodí náš syn. A taky jsme slyšeli od známých, že to tu je pěkné.

Využíváte místní školu nebo školku?

Syn už chodil před stěhováním do Pardubic, to jsme měnit nechtěli, ale dcera je malá, tu jsme sem dali do mateřské školy. Uvidíme, jestli bude chodit do školy sem nebo v Pardubicích do stejné školy jako syn, to jsme se ještě nerozhodli.

Jaký máte typ domu a jaká je jeho velikost?

Bydlíme v přízemním bungalovu. Máme velký obývací prostor i s kuchyní a jídelnou, pak ložnici a 2 dětské pokoje. Garáž nemáme, parkujeme pod přílehlým stáním.

Jak velký máte pozemek a jaká je zahrada?

Celková rozloha je 868 m². Vzhledem k tomu, že dům zas není až tak obrovský, zbylo nám i dost volného místa na zahradu a relaxační zónu. Část zahrady je užitková, pěstujeme hlavně zeleninu a nějaké jahody a tak...

Splnila se vaše očekávání od stěhování a změny bydlení.

Já myslím, že jo, určitě. Už bych neměnila.

Jak jste spokojeni se sociálním vybavením obce?

Tak určitě nám vyhovuje školka, pak taky obchod, tam chodíme hlavně v sobotu. Dobrá je taky možnost sportovního vyžití, jsme členy místního Sokola. Ale syn má kroužky a fotbal v Pardubicích, takže dost jezdíme tam. Pěkná je ta naučná stezka kolem Srchu v lese, to se povedlo.

Napadá Vás něco, co byste změnila?

Hmm, to nevím... To by Vám asi spíš řekl manžel. (smích) Má tady být box Zásilkovny, to budu ráda.

Jaký máte názor na další výstavbu v obci.

No, to nevím. Asi by už se tolik stavět nemuselo, ale taky jsme naplaveniny. My máme naštěstí dobré místo, kolem nás už další baráky být nemůžou.

Víte něco o historii obce?

No moc ne.

Využíváte k trávení volného času místní společenské nebo kulturní akce?

Některé ano, chodíme na fotbalové hřiště a na příjezd Martina v listopadu. Hlavně kvůli dětem. Ale jezdíme i po okolí, třeba na Kuňku a tak.

Zajímáte se o rozhodnutí vedení obce, informujete se o nich?

Chodí nám zpravodaj, ten si čtu, pak občas poslouchám místní rozhlas, když jsem zrovna doma a slyším to. Občas kouknu na web. Ale třeba na jednání zastupitelstva jsem nikdy nebyla.

Jak jste spokojena s dopravou?

Já myslím, že to je dobré, autobus jezdí docela šikovně, ale my jezdíme hlavně autem, to je jednodušší a rychlejší.

Znáte své sousedy?

Ano, znám své sousedy v ulici a pak také některé na druhém konci obce, kam chodíme na návštěvy za kamarády. Pak některé starousedlíky, např. prodavačky v obchodě.

Mohla byste popsat, jaké máte vztahy se sousedy? Jsou to i vaši kamarádi?

No, někteří ano, to se scházíme. Ale většina jsou spíš jenom sousedi, zdravíme se, to jo. I když teda některé děti moc zdravit neumí, to je zvláštní. A rodiče jim nic neřeknou.

A co starousedlíci, jaké máte vztahy?

Tam se moc neznáme, jenom se potkáme, ale abychom se nějak bavili, to ne.

Rozhovor s respondentem č. 84 (muž) – přepis**Jak dlouho v Srchu bydlíte?**

Celý život, moje rodina odtud pochází.

Jaký máte typ domu?

Bydlíme v klasickém rodinném baráku, je patrový se sklepem.

A co zahrada? Pěstujete něco, máte zvířata?

Ano, máme hodně zeleniny, brambory, rajčata a tak. Máme kočku, psa a slepice na vajíčka.

Obec se za posledních několik let změnila, jak tyto změny vnímáte?

Je tu hodně nových lidí, jinak to zase tolik nevnímám. Bydlíme ve staré zástavbě, máme kolem sebe stejné sousedy jako dřív. Ale je tu o hodně větší provoz, jezdí tu hodně aut. Je tu hodně mladých lidí, to dřív nebylo. A taky chodí víc dětí do školy, do mateřské školy se prý často ani nedostanou, je úplně plná.

Myslíte, že více nových obyvatel má dopady na obec?

Tak asi s tím je víc práce, víc papírování.

Jak hodnotíte novou výstavbu, jak se Vám líbí?

Tak všechno nový je hezký... Mají upravené zahrádky, hezky se na to dívá. Ale některé domy jsou moc moderní, často se k sobě nehodí, je to takové naplácané na sebe. Co mi vadí, jak někteří parkují, mají hodně aut a pak to nemají kde postavit.

Znáte se s některými novými obyvateli obce, jste přáteli?

Tak potkáváme se, třeba v krámu, na hřišti. Ale nebavíme se.

Jak vnímáte společné soužití starousedlíků a nových obyvatel?

No, problémy určitě nejsou, spíš asi záleží na konkrétních lidech, jak moc se chtějí mezi sebou bavit.

Myslíte, že by se měla obec ještě dále rozrůstat?

No nevím, spíš ne. Hlavně by byla škoda, aby se zničila třeba pole kolem kvůli barákům. Snad to nebudou prodávat na stavební parcely.

Jste spokojen s vybaveností obce, s dopravní obslužností? Využíváte MHD?

Já myslím, že to je dobrý. Jsem rád, že tu děvčata vedou krám, kde si můžeme vše potřebný koupit. Je tu i dost restaurací, takže je kam jít. Autobusem jezdí moje manželka.

Víte o něčem, co byste chtěl, aby se v obci změnilo?

Ani ne, já myslím, že obec je pěkná, hezky se tu bydlí, do Pardubic to je kousek.

9.3 Ukázka dotazníku

2

Pohlaví respondenta: JEXA

1. Kolik je Vám let?

18 - 25 let	
26 - 35 let	X
36 - 49 let	
50 - 62 let	
více než 62 let	

2. Jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání?

základní	
středoškolské s výučním listem	
středoškolské s maturitou	X
vyšší odborné vzdělání	
vysokoškolské bakalářské	
vysokoškolské magisterské	
nechci odpovédět	

3. Jak dlouho žijete v Srchu?

1 - 5 let	
6 - 10 let	
11 - 15 let	X
16 - 30 let	
31 - 40 let	
více než 40 let	

4. Jste nebo jste byl/a členem/členkou zastupitelstva?

ano	
ne	X

5. Z jak velké obce jste se do Srchu přistěhoval/a?

narodil/a jsem se zde	
z malé obce do 1000 obyvatel	
z malé obce do 3000 obyvatel	
z malého města do 15000 obyvatel	
z krajského města - Pardubice	X
z krajského města - Hradec Králové	
z jiného krajského města	
ze zahraničí	

6. Jaký byl důvod změny bydliště?

narodil/a jsem se zde	
bydlení v rodinném domu	X
velikost obce	
kvalita bydlení v obci	
stěhování za partnerem	
bydlení v důchodovém věku	

kvalitnější život pro rodinu	
dobrá dopravní dostupnost	
příroda v okolí obce	
jiný důvod	

7. V jakém typu domu v Srchu bydlíte?

rodinný dům přízemní (bungalov)	☒
rodinný dům patrový	
řadový dům	
bytový dům	

8. Považujete rodinné kořeny za důležité?

určitě ano	
spíše ano	☒
spíše ne	
určitě ne	
nevím	

9. Kde jste bydlel/la před přestěhováním do obce Srch?

narodil/a jsem se zde	
byt v panelové domě	
byt v činžovním domě	☒
rodinný dům s 1 BJ	
rodinný dům s více BJ	

10. Co bylo pro Vás důležité při rozhodování o výběru obce Srch?

forma bydlení	
cena pozemků	
občanská vybavenost	
dopravní obslužnost	☒
vzájemné lidské vztahy	
větší anonymita bydlení	
reference od přátel	
možnost pracovat na zahradě	
nevím / nechci odpovědět	

11. Jak jste spokojen/a s občanskou vybaveností v obci Srch?

určitě ano	
spíše ano	☒
spíše ne	
určitě ne	
nevím	

12. Využíváte Vy nebo někdo z Vaší rodiny pro své nákupy prodejnu potravin COOP?

ano - pravidelně	
ano - občas	☒
výjimečně	
nikdy	

13. Jak jste spokojen/a s dopravní obslužností obce Srch?

určitě ano	☒
spíše ano	
spíše ne	
určitě ne	
nevím	

14. Jak hodnotíte možnost sportovního vyžití v obci?

velmi dobré	☒
dobré	
průměrné	
špatné	
velmi špatné	

15. Využíváte městskou hromadnou dopravu?

ano - pravidelně	
ano - občas	
výjimečně	☒
nikdy	

16. Jak jste spokojen/a s technickou vybaveností obce Srch?

určitě ano	☒
spíše ano	
spíše ne	
určitě ne	
nevím	

17. Chodí vaše dítě/děti do zdejší mateřské či základní školy?

ano	
ne - již jsou starší	
ne - chodí do jiné školy	☒
nemám děti	

18. Našel/našla jste nové přátele mezi obyvateli obce?

určitě ano	☒
spíše ano	
spíše ne	
určitě ne	
nezajímá mě to	

19. Chodíte na společné akce v obci?

určitě ano	☒
spíše ano	☐
spíše ne	☐
určitě ne	☐
nezajímá mě to	☐

20. Jak hodnotíte vzájemné vztahy obyvatel obce Srch?

velmi dobré	☐
dobré	☒
průměrné	☐
špatné	☐
velmi špatné	☐

21. Jak by jste hodnotil/a svůj životní styl v obci Srch?

velmi dobrý	☒
dobrá	☐
průměrný	☐
špatný	☐
velmi špatný	☐

22. Jak hodnotíte investiční akce realizované v obci Srch?

velmi dobré	☐
dobré	☐
průměrné	☐
špatné	☐
velmi špatné	☐
nevím / nechci se vyjádřit	☒

23. Uvítal/a byste možnost pracovat přímo v katastru obce Srch?

určitě ano	☐
spíše ano	☐
spíše ne	☐
určitě ne	☒
nevím	☐

24. Ovlivnila kvalitu Vašeho bydlení nová průmyslová zóna na západ od obce?

určitě ano	☐
spíše ano	☐
spíše ne	☐
určitě ne	☐
nevím / nechci se vyjádřit	☒

25. Jak by stezhodnotila svůj aktuální život v obci Srch?

velmi dobrý	☒
dobrá	☐
průměrný	☐

špatný	
velmi špatný	

26. Jaké oblasti by se podle Vašeho názoru měly v budoucnu zlepšit?

občanská vybavenost	
dopravní obslužnost	
technická vybavenost	
rozvoj bydlení	
ochrana životního prostředí	
aktivity pro děti a mládež	X
péče o seniory	
zemědělské aktivity	